

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

Afgangsexamen og Hovedexamen

i

Odense Cathedralsskole

i Maret 1864.

Indhold:

- I. Bidrag til Skolens Historie, syvende Hefte:
  - a. Om Latinskolens Tilstand kort før Reformen.
  - b. Noget ældre Actstykker, fornemmelig hørende til Disciplinens Historie.
- II. Skolefesteretninger.

Odense.

Syens Stiftsbogtrykkeri.

I.

Om Latinskolens Tilstand

kort for Reformen.

1.

Odense Latinstole som den var fra 1786 til 1793.

Af afd. Pastor H. C. Mule i Nørrelyndelse.

De følgende Notitser ere optegnede efter min Opfordring og leverede mig i Maret 1850 med Tilladelse til at benytte dem som jeg selv vilde. Jeg har troet, at de vilde have mest Interesse, naar de gjengaves i deres oprindelige Skikkelse, og jeg har end ikke nænnet at gjøre nogen Forandring i Forfatterens noget gammeldags Stil, for ikke at svække det eiendommelige Præg af disse Fortidens Minder. Som det sædvanlig gaar, have Minderne ikke blot staaet levende, men ogsaa i stadfælgere Skikkelse og i større Dimensioner for den gamle Maad, der havde bevaret Indtrykkene fra Drengenearene usvækkede, end de samme Localiteter og Gjenstandene deri viste sig for os andre, som første Gang saae dem i en moden Alder og kom til dem med større Fordringer til Rummelighed, Bequemmelighed og Skjønhed. Enkelte Oplysninger eller Berigtigelser har jeg tilføjet under Texten.

5.

Den temmelig lange og høie Skolebygning bestod af to Etager med Indgang fra to Sider, en umiddelbart fra St. Knuds Kirkegaard med Fløidøre, en anden fra Bygningens til St. Knuds Kirkestræde stødende Gaardsplads med en almindelig stor enkelt Dør, indenfor hvilken var en Muursteensgulobelagt Forstue, ved hvis venstre Side fandtes et rummeligt Værelse, der brugtes til Skolebibliothek og Gjem-

mestbed for Examensstilebøgerne, ogsaa maastee til Archiv for Correspondence i Skolens Anliggender, havde man ellers dengang havt et saadant. Ved Forstuens høire Side laae Skolelocalet, en lang, bred, høi, lns Sal med Vinduer baade til Kirkegaarden og Gaardspladsen, og deelt i den øverste Ende ved et Plankværk med Fløidøre til den øvrige Skole, indenfor hvilke en Stue til Mesterlectien var anbragt. Her fandtes en høi Kaffelovn, en Kasse til Vandfort til den gamle Geographie, en svær Messinglysekrone, nogle i Væggen indmurede Sandstene med Inscriptioner over Skolens afdøde Belgjørerere ved til den stiftede Legater*), og et høit, anseeligt Catheder med Himmel over. Omkring Bordene til Høire og Venstre af Cathedret i Form af en retvinklet Triangel paa i Gulvet fastslaaede Bænke sad Mesterlectia nerne. Liggende Worde og Bænke for Disciplene vare hensatte i Skolens i een Sal sig befindende nederste Lectier, til Høire nedenfor Mesterlectie 5te Lectie, til Venstre ligeoverfor den, 4de Lectie, hvorpaa fulgte en bred Tvergang, i hvis Gjen-nemsnitsende mod Gaarden stod en stor Kaffelovn, der skulde opvarme hele den lange, fra Mesterlectien — hvis Fløidøre dog altid stode aabne — skilte Skolesal, og ved hver Side nedenfor Tvergangen vare de 2 Lectier, 3die og 2den, denne til Venstre, hiin til Høire fra Mesterlectien. Til Hørerne s Stade tjente en meget stor Bænestol af Træ med et saare høit Baggsmæk — en saadan i hver Lectie.

Fra Skolens Forstue førte en Slags Bindeltrappe op til øverste Etage, hvori til Høire en lang Gang med

---

*) Lysekronen var Kingos Gave til Skolen s. nedenfor Nr. 3; Sandsteneene ere de Mindetavler over Statsraad Bagger og Frøken Ernst, som nu findes indmurede i Skolebygningens nederste Etage paa begge Sider af Rectors Bærelse; Indskrifterne ere forfattede af Rector Prof. Tauber.

Binduer til Gaarden, til Benstre to Behoelſesleiligheder, hver med 3 Inſe, brede og høie Værelſer for to af Hørerne, og i hver Ende af Gangen var anbragt et Locale med 2 ligeledes Inſe, brede og høie Værelſer for de andre 2 Hørere.

Skolens Underlærerſtand beſtod ſaaledes af 4, dens Overlærerſtand af 2 Perſoner, Rector og Conrector, begge med Titelen: Profeſſor*). Ingen af diſſe havde fri Bopæl, og deres aarlige Lønning, ſom udredtes af den Skolen tilſagte Tiende, kunde vel beløbe ſig, Rectors til henved 700, Conrectors til mellem 5 og 600 Rd., medens hines Gagering om Aaret viſt neppe udgjorde mere end circa 150 Rd., dem nok tildeels udbetalte af Skolens accidentelle Indtægter for Diſciplenes Kirketjeneste**).

Rectoren — Skolen havde det Meſte af hine Aar Die Kraft, forflyttet fra Horsens til Odense og hvis Enke nylig ſkal være død — var en ung Mand med Talent, æſthetiſt Smag, Fyrighed, Klogskab og gode Talegaver for Cathedret og for Prædikeſtolen, den han ofte beſteg. Han var meget yndet og agtet af Diſciplene og i Beſiddelse af diſſes Tillid. Conrectoren Mag. Sibbern var en gammel, tildeels ſvagelig Mand, viſt med grundige grammaticalſke philologiſke Kundſkaber, hvilke han ſkal have lagt for Dagen ved en af ham forfattet latinſk Grammatik*), men uden mindſte med-

*) Denne Titel havde de dog nærmest ſom Lærere ved Gymnaſiet.

***) Diſſe Gager ere dog viſtnok noget for lavt anſlaede, da Rector og Conrector foruden deres Lønning ved Skolen havde hver Halvdelen af *linguæ Græcæ* (*philosophiæ* ſ. Program for 1862 S. 48 ſ.) Profeſſion, og Hørerne i Slutningen af det 18de Aarh. ogſaa havde noget ſtorre Indtægter ved heldigere Tiendeaccorder; iøvrigt vare Indtægterne ikke eens hvert Aar, da Capitelſtagten og andre Omſtændigheder havde Indflydſe derpaa.

****) Her menes hans *Accessiones et annotationes exiguæ ad præcepta grammaticæ latinæ in compendio Severini Anchersen. Othenis 1780.*

født Talent. Hans Priis var hans arlige, simple Væsen. Hørerne, der valgtes af Biskoppen og Rectorer, vare i det Hele høist udelige Subjecter, uden Kundskaber og blottede for al Underviisningsgave og =Kunst. Exempel paa, hvor ringe deres philologiske Kundskaber vare, er ikke mindre den Omstændighed, at de ved Hjælp af en skreven dansk Oversættelse, maafsee fuld af Feil, som vel fra Antecessor gik over til Successor i en Række af Aar, forberedte sig paa det Pensum, de skulde, som det hedte, tyde for Disciplene i Læretimerne, ligesom at de benyttede en latinisk Version til at indstudere hjemme det Græske, de havde latinisk at oversætte for Skolen, end at de nøiedes med at Discipelen kunde ordret opramse sin daglige Lectie i Grammatikerne, Historie, Geographie og Religion. Exempel paa deres forkeerte Underviisningsmethode er deres Indøvelse eller rettere Indpryngling af Opramselse, ijar af Grammatikerne, uden at gjøre Lærlingen bekjendt med Reglerne for Derivationen, der er saa betydeligt et Vættelsesmiddel til at fæste fornemmelig den græske Conjugation i Hukommelsen — ikke at tale om til at stærpe Forstand og Eftertanke. — Men Ingen kan give mere, end han har, og hine Høvere vidste ikke engang, hvad Grammatik var. De nøde aldeles ingen Agtelse blandt Disciplene, som godt afmærkede dem deres Svagheder. I Regelen skulde der (Løverdags Eftermiddag undtagen) undervises paa Skolen 7 Timer, fra Kl. 8 — dog de mørke Dage fra Kl. 9 — til Kl. 12 Formiddag og fra Kl. 2 til 5 Eftermiddag, og Underviisningsgjensstandene vare, som dengang i alle Latinskoler, indskrænkede til Latin, Græsk, Hebraisk, Historie, Geographie, Religion, og i sidste Halvaar før Dimissionen til Universtitetet sphærisk Astronomie, foredraget uden mathematiske Bemærkninger af en Lærer, der selv, som Disciplene let kunde skjønne, havde kun et saare

dukkelt Begreb om, hvad Astronomie, end sige hvad Mathe-
 matik var. Imidlertid fandt disse syv anordnede daglige
 Underviisningstimer næsten aldrig Sted, idet Conrector, der
 læste de to første Dage om Ugen, i Regelen gav Tirsdag
 Eftermiddag Lov, og Rector, hvem det paalaae at undervise
 de fire sidste Ugedage, under et eller andet Paaastud om For-
 fald, sædvanlig mødte kun een Formiddag og een Eftermid-
 dag ugentlig paa Skolen. Lægges man nu hertil Frihed
 fra denne, de idelige Møder i Kirkerne eller paa Kirkegaar-
 dene, som Syngen for Kiig, for Brudfolk, ved Communion,
 ved Kirkegudstjenesten o. s. v. i Forbindelse med Skole-
 ferierne — 4 Uger, ja derover om Sommeren, 14 Dage à
 3 Uger ved Sunn, Paasten og Pintsen, Markedsdage, Skytte-
 laugsdage, Ferie efter Examen, extraordinaire Kirkedage o.
 s. v. — medførte, saa kan man vel sige, at der neppe i
 fulde to Maanedes aarlig blev læst paa Skolen.

Auctores, hvorefter man skulde lære de gamle Sprog,
 vare i anden eller nederste Lectie i Latin: Eutropius's
 korte Udtog af den romerske Historie og Phædri Fablers 2
 første Bøger; i tredje Lectie Latin: omtrent Halvdelen af
 Justinus's Verdenshistorie og de 3 sidste Bøger af Phædri
 Fabler, i Græsk: Johannes's Evangelium; i fjerde Lectie
 Latin: sidste Halvdeel af Justinus, Ovids libri ex Ponto
 og Terentius's Phormio, Andria, Heautontimorumenos, i
 Græsk: Matthæi og Lucae Evangelier; i femte Lectie Latin:
 Cicero de officiis, Noget af Brutus og Horats's Breve, i
 Græsk af N. T. Marcus og Brevet til Romerne, af
 profane Auctorer: Epictets Haandbog, i Hebraisk første
 Capitel af Genesis; i Mesterlectien (med Fordeling paa
 begge dens Parter) i Latin: Horats's Oders 3 første Bø-
 ger og ars poetica, Resten af Brutus, Virgils Æneide 1ste,
 2den og 6te Bog, i Græsk Apostlernes samtlige Breve,

Homers Iliade 1ste Bog, Herodots Euterpe, i Hebraisk Genesis. Enkelte Disciple lærte Noget af Livius, som de gik op med til Artium istedetfor med Hebraisk, men lærte det paa egen Haand. Grammatikerne, som da brugtes paa Skolen, vare i Latin Baders, i Græsten Munthes, i Hebraisk Dantii; Lærebøgerne i Historien vare Kalls almindelige Verdenshistorie, og Suhms Danmarks; Geographie lærte man efter Sommerfelds, Religion efter Guldbergs, Galtens og Balles Lærebøger. Ved de mange Skoleferier var det Lærerne umuligt at gjennemgaae alle hine Auctoror for Disciplene (man lærte paa Skolen kun at tyde første Capitel af Genesis, 100 eller 200 Vers af Iliaden og et Par Capitler af Euterpe), og maatte de derfor overlade til disses Privatflid hjemme nogenlunde at afhjælpe Forsømmelserne, Skolen havde gjort sig skyldig i. Dette skete da ved Hjælp af skrevne Oversættelser, som den ene Discipel laante den anden, og ved en Veiledning, nogle Litterati — mest Studenter fra tyske Universiteter — der da som Informatorer opholdt sig hos adskillige adelige Familier i Odense, velvilligen meddeelte den saa sørgelig forsømte Skolediscipel. Blandt Odense Litterati mindes jeg var da en talentfuld, i den romerske æsthetiske Litteratur, fornemmelig i Seneca's Sorgespil vel bevandret Skuespiller, Carnier, der havde studeret i Vena og Halle og siden blev Instructeur ved det kongelige Theater i Berlin, og en Sprogmeister fra Slesvig i det Tyske, Johansen, en dygtig Regnemester med gode Indsigter i Mathematiken overhovedet (i Skolen lærte man hverken at regne eller at skrive, og Mængden blev dimitteret herfra uden at kunne de 4 Species eller skrive et Brev orthographisk rigtigt). Uden nævnte Privatflid, understøttet af fremmed Hjælp vilde vist de fleste af Odense Latinskoles Dimittender dengang være blevne rejicerede ved Examen

artium, hvad imidlertid sjelden indtraf, dog i eet Aar med to. Nogle af disse Dimittender vandt endog siden et hæderligt Navn, som f. Ex. Etatsraad Rector Bloch i Koeskilde, Dr. Sognepræst i Skjelskør Kimkilde, berømt af sin Oversættelse af nogle af Seneca's philosophiske Afhandlinger og Breve, en Splet, en dybsindig philosophisk Granster fra den Kantiske Periode, Cancellieraad Hempel, bekjendt som Kyens Stiftstidendes mangeaarige Redacteur og Udgiver, som en af Odense drifts og fortjenstfuldeste Børgere i flere Retninger, som Standerdeputeret o. s. v., en Løbner, Oberstlieutenant i Artilleriet, mangeaarig Commandant paa Færøerne, Ridder etc. De fleste af Disciplene bleve Præster eller Degne, ikke mange gif det ulykkeligt.

Kun een Gang om Aaret afholdtes en saakaldet Skoleexamen, hvorved da Rector og Conrector deelte Arbejdet i Disciplenes Overhøring imellem sig. Paa denne Examen fulgte en latinsk Stiiløvelse efter et Dictat med større eller mindre Afdelinger i Forhold til Lectiernes Grader. Den anstilledes paa Skolen med alle Lectierne paa eengang uden synderligt Opsyn derved, saa at den ene Discipel med Vethed kunde hjælpe den anden*). Men kan og en Blind vise en anden Blind Veien! Der bleve sikkert saare faa feilfrie Stile afleverede, hvad intet Under var, da vist ikke een af Lærerne, naar Rector og Conrector undtages, kunde skrive en Sætning rigtig paa Latin og derfor sjeldent og nøjterne befattede sig med at øve Disciplene i Stiiludarbejdelse.

Skjondt Skolen dengang kunde aarlig sende imellem 15 og 20, ja stundom nogle og tyve af sine Besøgende til Universitetet, saa beløb sig dog Discipelantallet, hvoriblandt vare adskillige paa 20 Aar og derover, til over de Hundrede

---

*) Jfr. nedenfor Nr. 2.

om Aaret. Hvad der bragte det hertil, var vistnok for de Fleste mindre Lyft til at modtage Indvielsen i Minervatemplet, end Bisheden om ved Skolen at finde Midler til det daglige Livs Fornødenheders Afhjælpning. Disse Midler fandt man i de saakaldte Kostpenge, i fri Bespisning Middag og Aften hos Familier i Byen, i Oplagspengene og i Stipendier ved Dimissionen til Universitetet. Kostpengene traadte istedetfor den frie Kost, som Disciplene i Forening med Hørerne før nød i Klosteret — en Sal i Odense Hospital — og bleve uddeelte paa Skolen maanedlig med sparsommere eller rigere Haand efter Lectien, man var i, mindes jeg ret, til hver Discipel i 2den (nederste) Lectie maanedlig 4 Mk., i 3die 6 Mk., i 4de 8 Mk., i 5te 10 Mk., i Mesterlectien paa nederste Part 2 Rd., paa øverste 2 Rd. 2 Mk. Alle Disciple, forstaaer sig, havde fri Skolegang. Man skulde have flere Kostpenge, end de maanedlig uddeelte; men hvad der manglede heri, blev henlagt og under Navn af Oplagspenge udbetalt Dimittenden i Forening med de Skolelegater, han fandtes værdig til at oppebære, iblandt hvilke Legater Frøken Ernstes og Baggers (det store) vare de betydeligste, hiint, husker jeg ret, paa 50 Rd. eengang for alle. Ingen Discipel undsaae sig ved at gaae omkring i Byen og bede om en Dags Frikost Middag og Aften ugentlig, og ingen Borger afflog ham hans Bøn, ja man gav ham endog stundom to Dages.

Nogle Extrafortjenester kunde Skolen (dog alene dens femte- og Mesterlectie) undertiden have i Liigbæringen og Nysbæringen for Liig. Saadanne Fortjenester forefaldt da kun ved Liigbegængelser i fornemme og velhavende Huse. For Liigbæringen fik af den Dødes Paarørende hver Discipel mindst 8 Mk., undertiden 2 à 3 Rd. eller derover, og for Processionen med Lysene, hvori kun to af de Høieste og

Smuffeste blandt Mester- eller Femtelectianerne kunde deeltage, erholdt hver 3 à 4 Rd. og stundom mere, ikke at tale om, at baade Piig- og Vnsbarerne bleve i Sørgehuset vel og overflødigt beværte med Kager, Liqueurer og Vinc. Visse Nar kunde, idet ikke saa adelige velhavende Familier fra Landet opholdt sig i Odense til ud paa Foraaret, flere saadanne Piigbegængelser eller Bisættelser finde Sted, og Disciplene paa denne Maade tjene ikke saa Lidet. Her maa jeg bemærke som et karakteristisk Træk for Skolen, at ved omtalte Leiligheder fandt aldrig nogen Uorden Sted imellem de tjenstgjørende Disciple, skjøndt de ingen Foresat havde med sig. Udruelighed og Maadehold iagttoges, og skulde En eller Anden glemme, hvad han skyldte Ære og Sømmelighed, blev han ved et strengt Blik eller en alvorlig Tiltale af en Meddiscipel, han havde Respekt for, erindret om sin Glemsomhed med langt mere Frugt, end hvis Erindringen var kommen fra en Høvers Mund eller Nie. Her endnu et Exempel paa den Æresfølelse, som da viste sig hos Disciplene. Ved en adelig og rig Mand's Bordefærd — Riget var i tre Rister, altsaa Baringen et ikke kort Stykke Wei til Kirken besværlig — bød man hver Discipel, der havde baaret, 4 Mk., da han dog efter Skik og Brug havde ventet sig mindst 2 Rd., og i Hast bleve alle Bærere enige om at afflaae det tilbudte Honorars Modtagelse. Vedkommende klagede til Rectoren og Biskoppen over denne saakaldte Drengestolthed, men uden Nytte; begge gave smilende Disciplene Medhold med de Ord (som man fortalte): „Sagen vedkommer ikke os, vi kunne ikke tvinge Nogen til at modtage de Penge, han ikke vil have.“ En lille Bemærkning endvidere ved dette Sted. Det var et høitideligt Syn ved Piigbegængelserne i Kirkerne i hiin Tid at see Disciplene uniformerede i forte Klæder, opstillede i Choret til Sangen i dobbelte Rækker paa

begge Sider ligeoverfor hverandre med Risten i Midten, hvorimod Børnene fra Almueskolerne nu kun gjøre et pro-saisst Indtryk, ligesom at see Vysbærerne, eensklædte i Sort, i ungdommelig Kraft og Fylde at staae med de antændte Vys i Armen ved Ristens øverste Ende stille og ubevægelige som Marmorstøtter, en Tanke, der opkom hos mig, da jeg for en Række af Aar siden saae i St. Knuds Kirke i slike Vysbærere gamle, affældige, til begge Sider vaklende, forskjellig Dragt iførte Mænd. Dette Syn havde noget Stødende for den æsthetiske Sands.

Med Skolen stod Gymnasiet i Forbindelse, forsaavidt som det fik sine Alumner fra Skolen, og Rector og Conrector skulde læse visse Timer om Ugen der, hvortil iøvrigt to Professore, en i Philosophie, en i Mathematik vare bestykkede*). Til Bygningens flisebelagte Forstue, hvortil man steg op ad en meget høi, bred med Rækværf forsynet Steen-trappe, stødte to rummelige Auditorier, eet paa hver Side, begge med lange, malede, løststaaende, ved Rygstød og Skrive-pult bekvemgjorte Bænke og med et høit, smukt Catheder. Auditoriet til Høire brugtes egentlig kun til Tale- og Musikal paa Kongens Fødselsdag; i det til Venstre læste Professorene sædvanligt. Gymnasiets øverste Etage tjente til Gjemmested for et Bibliothek og nogle mathematiske og astronomiske Redskaber. Kun Faa besøgte omtalte Læreaanstalt i min Tid, uagtet man der fik flere Kostpenge og et større Dplag ved Dimissionen. Blandt de Besøgende var et ungt, talentfuldt Menneffe, Drejer, der allerede som Skolediscipel skrev for de fænske Aviser undertiden Vers, der bleve modtagne med Bisald, og som Præst i Nyland siden vandt

---

*) Professor i Philosophien og Græst Chr. G. Seydliiz var i sin sidste Levetid (1782—1796) tillige Lector theologiae og Professor linguæ hebrææ.

et Digternavn ved Udgivelsen af en Samling af sine mest elegiske og religiøse Sange, men som især er bleven bekendt ved en af sine Sønner, der som Naturforsker, fornemmelig Botaniker, gennemreiste for ikke mange Aar siden en Deel af Africa til Naturvidenskabens Berigelse og døde i Kjøbenhavn noget efter sin Hjemkomst til et Tab for Videnskaben, som Biskop Mynster i sin Gravtale over ham hentyder til. Ved Slutningen af Gymnasiets Bestaaen blev det kun besøgt, og det i tre fulde Aar, af et eneste Individ, der hverken havde Lyft eller indvortes Kald til Studering, for Resten et stikkeligt Menneske, der vedblev at være saa blottet for al grundig Kundskab, at Professorerne ikke vovede at dimittere ham til Universitetet, hvorhen han da uden Dimission gik, for at lade sig privat indskrive og kort efter at ægte en gammel Degueente og med hende at faae et af Byens bedste Kirkesanger- og Skolelærerembeder. Enken levede mod Forventning i mange Aar og ved hendes Død giftede han sig med en smuk, ung Bondepige, der endnu overlever ham.

For Gymnasterne maatte Disciplene i Skolen, selv Mesterlectianerne, tage Hatten af, en Vresbeviisning, Disciplene i Skolens lavere Classer ogsaa maatte iagttage mod de i dens høiere lige fra anden Lectie opad. Glemte Nogen dette, stod han i Fare for at faae sin Hat slaaet sig af Hovedet og ligge i Rensdestenen. Iøvrigt herskede paa hiin Tid en vis esprit de corps i Skolen, hvoraf fulgte en tro Sammenhæng imellem Disciplene, især imellem dem, der hørte til en og samme Lectie, saa at den ene aldrig ustraffet af sine Kammerater forraadte en Forsæelse for Lærerne, begaaet af den anden endog mod ham selv, vis paa, at var han uskyldig, vilde den blive hevet om ikke af hans Medskolarer i Almindelighed, saa af Custos, en Discipel af de høiere Lectier, som skiftede ugentlig i bestemt Følge med en

anden i at holde Orden paa Skolen, før Rector eller Conrector med Hørerne — stundom seent — kom, i at forsyne disse med Riis (i Mesterlectien fik man dog ingen Slag), i om Morgenen tidlig at opvarme Kaffelovnene o. s. v. For Custos, der besad et Slags absolut Herredømme over Skolen i Rectors og Conrectors Fraværelse, havde man megen Respect, langt mere end for Hørerne.

Tobaksrygen var saare sjelden mellem Disciplene i hine Aar, og aldrig saae man dem paa noget offentligt Sted, det skulde da være i en Billardstue, som en fra Odense Theater afgaaet Skuespiller (der havde studeret paa adskillige tydske Universiteter — hvoriblandt Mannheim og Heidelberg — var en Discipel af den i sin Tid meget bekjendte Barth, altid livlig og munter, en sand Rykkeridder og godt kunde snakke for sig) havde anlagt som den første offentlige Billardstue i Odense. Deres Recreationer bestode i Legemsøvelser med Boldspil paa Nonnebanken, med Spadseertoure til Hunderup Kbhauge, til Tolderlund, til Skibhusene, med Badning i Stranden her eller i Aaen strax udenfor Vesterport eller i det nu saakaldte Fruens Bøge. Ikke Mange af Skolen bleve dengang syge, og de, der bleve det, havde fri Læge i Stadschirurgen, som fik en aarlig Sum af Skolekassen for sine Curer paa Disciplene. Tre af disse døde i hine Aar, blandt dem een af indflaaet Hudsygdom — Gnat, som var da saa gangse i Skolen, at saare Faa af dens Ungdom gik fri for Smitten — og en anden druknede i Aaen nedenfor Frøkenklosteret, (en Andenmarkedsdag, huffer jeg ret), idet han ene imellem en Hob ørkesløse, forfagte Tilskuere modigen vovede sig ud paa Isen for at frelse et Menneskes Liv, en Haandværksdrengs, som var falden igjennem og blev i Vandet tilligemed den, der vilde være hans Frelser. Denne Sidste fik en meget høitidelig Fordefærd i

den nu nedbrudte Graabrødrekirke; hele Skolen fulgte med langt Flor om Hatten Viget, som blev begravet i Choret, og en af Hørerne, en vist aandfuld Mand med æsthetisk Sands og Studium, som man maa beklage var saa hypochondrisk og menneskesty, at han i hele tre Aar holdt sig stadig indekluttet i sine Bærelser paa Skolen og lod der med Rectorens og Biskoppens haabende Overbærelse med hans uhykkelige Sindstilstand Disciplene komme op til Læsning hos sig — denne Mand*) fatte hiin modige, sig selv offerende Yngling et smukt Eftermæle paa Vers i Aviserne, Vers, der længe efter bleve fungne med Følelse af Disciplene og Andre. Indholdet var den kjække, menneskekjærlige Daads Priis.

Til Slutning een Bemærkning: Indvielsen i Mesterlectien. Denne gamle raae, da endnu herskende Skik bestod i, at de deri Nyoplyttede bleve første Gang, de skulde tage Sæde indenfor Fløidørene, paa en Tid, da Lærerne endnu ei vare komne paa Skolen, af de gamle Mesterlectianere slæbte hen over Landfortkassen og der afspryglede enten med flade Hænder eller og — saadanne, man undte det vel — med flade Rakkelovns-Brændestykker. En Indvielse af sidste Art, erindrer jeg, faldt i en stor, stærk, nogle og tyveaarig, fordm Møllersvends Lod, som Disciplene, fordi han altid gik i en lang blaa Kofte og gule Skindbuxyer, kaldte Svenskeren eller svenske Hansen, og der for Ræsten ikke duede stort. Det var et komisk Syn at see denne kraftfulde Karl, greben af nogle haandfaste Mesterlectianere ude paa Kirkegaarden,

*) Han blev omsider vanvittig og døde i Daarekisten. M. Om denne „strøbelige“ Hører Karups Afstedigelse blev der af Rector allerede skrevet til Biskoppen 1789, men han gik først af 1792, da der ikke for kunde findes nogen Form, hvorunder man kunde lade ham beholde en Deel af hans Indtægter.

hvor han pleiede at oppebie Professorene, for bag efter ham at liste sig ind paa Skolen, føres under Jublen i et Slags Triumph igjennem hele Skolen med forbistrede Miner, bidende og sparkende afmægtig omkring sig, og lagt over Rassen for at modtage hiin Indvielse in primo gradu — med Brændestykkerne saa eftertryffeligt, at han i lang Tid ikke kunde sidde uden at ømme sig. Dette som et Exempel paa, af hvad Slags Folk der dengang ogsaa gif i Skolen, som modtog Enhver uden Hensyn til hans Alder og forrige Stilling. Bemeldtes kjæreste Lecture var Hezebøger og eventyrlige Skrifter om Urters Virkning; især var der en Urt, han talte meget om, som kun lod sig see en eneste Gang om Aaret, nemlig i Midnatsstunden St. Hans=Dags Nat, og denne Urt kunde efter hans Paastand helbrede alle Sygdomme. Han maa have tilbragt mangen St. Hans=Nat i Skovene for at faae fat paa denne Urt; thi som Discipel befattede han sig endeel med Quaksalveri. Han blev iøvrigt aldrig Student (det skulde da have været Stuestudent) og ernærede sig en Tidlang med at holde en Bugeskole udenfor Vesterport, som han maatte lukke ved Indførelsen af en ny Reform i Almue-skolevæsenet i Odense. Der var ogsaa dengang en Graveur i Skolen, et Slags Genie i Kunsten, som udstaf godt Signeter i Staal og skal have fortjent ikke Lidet derved; han udstaf blot efter et Lakastryk; saavidt jeg mindes, har han udstuffet det, jeg endnu dagligen bruger.

Som Tillæg til min meddeelte Udsigt over Latinskolens Tilstand fra 1786—93 føier jeg endnu dette, at Disciplenes Forhold i Skolen og Kirken, naar Lærerne vare der tilstede, kan sammenlignes med Soldaternes Forhold under Gevær — Subordination mod vore Forefatte, hvor mange Brygl

de end uskyldigen uddeelte blandt os, og Kolighed indbyrdes. Dog vilde vi stundom hemmelig fortrædige Lærerne ved Støi, naar de vendte os Ryggen, hvorover det ikke sjelden håndte sig, at hine, naar de ikke kunde opdage den eller de Skyldige, toge Lampen og pryglede dygtig løs paa os hele Classen igjennem fra den Øverste til den Nederste. Smid- lertid fortrædigede vi aldrig den hypochondriste, ulukkelige omtalte 4de Lectiehører Karup — naturligviis heller ikke Rectoren, hvorimod Conrectoren ikke altid gif fri.

2.

Om Stileproberne.

P. M.

„Da der paa Stileøvelsen her i Skolen anvendes saa megen Tid og Umage, denne altsaa ved Examen burde komme i fortrinlig Betragtning, saa holder jeg det ikke af Behen her uforgribeligen at foreslaae, hvorledes en strængere, sikkrere og nøjagtigere Prøve mere hensigtsmæssig end hidindtil kunde lade sig iværksætte.

Hidindtil har, som bekjendt, Rector dicteret hver Klasse en Stiil, paa hvis Udarbejdelse Disciplene have anvendt en Formiddag. Men derved har man ingenlunde kunnet fore- bhygge de Uheldigheder, som deraf flyde: Disciplene sidde tæt pakkede paa hinanden i for stor Mængde til nøje at kunne paapasfes; den Dueligere gjør, eller i det ringeste retter den Svageres Stiil, og sætter maastee, for at Knebet en skal mærkes, en eller anden Fønl deri. Andre bede sig Forlov til at gaae udenfor (hvilket man af pphvisste Marsfager en kan

nægste unge Mennesker en ganske halv Dag igiennem), og hvad andet, end at man finder et heelt Stileværksted i Gangen og paa Trappen. Er der heldigviis nogen Student i Byen, som menes at kunne skrive nogenlunde Latin, da maae han være i Nærheden for at hielpe paa sine forrige Meddisciple. I øvrigt sammenskrive (thi udarbejdede kan man ey kalde det) eller og rette de højere Klassers Disciple Stilene for de lavere endstjont dette Arbejde som oftest er heel maadeligt. Mangen Stakkel narres endog ofte derved, at han, i den Tillid, at en Mesterlectianer endeligen maae gjøre god Stiil, lader sig forlede til at indskrive noget elendigt Tøy, som han maafee kunde have gjort langt bedre selv. Hid henhører og at kunne forebygge alle de behændige Rneb, hvorved Stilene enten kastes i Papirskugler hen paa en anden, eller under Skin af at laane et Lexicon lægges inden i Bogen og saaledes transporteres over til Stymperen o. fl. Jeg erindrer meget vel, at i min Skoletid kostede en Examensstiil, fabrikeret af en Candidat paa øverste Part af Mesterlectien, efter Torvepriis 2 Rd.; Mesteren forgede da tillige for at transportere Stilen over til den anden, hvilket eftersom det var meget let gif saare umærkeligt og behændigt. Om Prisen eller Transporten er stegen siden, skal jeg ey kunne sige; nok er det, jeg veed at Negotien varer ved. Man vilde kalde den Vagter særdeles unyttig, for hvis Dyne Tyvene brøde ind rundt omkring ham; saaledes maae og Skolens Lærere dræbe Tiden som unyttige Vagtere, som pro forma maae passe paa en Sværm, der saa let undgaaer endog det opmærksomme Øye. Den daglige Flid i Skolen vil derfor kun udrette lidet, saa længe Disciplen kan stole paa at fremhjelpes ved Underfundighed til Examen, hvorved dog den Redelige, der selv anvender sin Flid, som oftest lider, da hans Stiil ofte er flettere end dens, der har ladet sin smedde.

Til at forebygge sli­ge en fordærvelig Uorden finder jeg altsaa følgende Maader:

1. Man kunde lade de Disciple, man havde mistænkt, gjøre en ny Stil privatim hos een af Lærerne. Men denne Plan maae jeg selv for­kaste fordi a) den strængeste Retfærdighed ey derved kan iagttages, da man maafee ey altid kunde mistænke de Skyldige; b) det vilde blive en unyttig Byrde for Lærerne især da c) meere end 2 Tredie Deele af Skolen vilde komme til privatim at gjøre Stilen om igjen; thi jeg maae reent ud tilstaae, at jeg har meer end $\frac{2}{3}$ Deele af Disciplene mistænkte for Kneb i den Anledning. Man forebygger altsaa intet ved den Methode.

2. Man kunde lade al Stileprøve fare til Examen og lade hver Lærer give en Bedømmelse over hver Discipels Færdighed i denne Øvelse. Men denne Methode er ligesaa falsk. Thi a) Maalestoffet, hvorefter alle Stile da bedømtes, vilde blive saare ulige, da hver Lærer ey var lige stræng i sin Dom; b) en sikker samvittighedsfuld Bedømmelse kunde man ey give over enhver, da man saa ofte kan bedrages og ey fuldkommen kiende den store Vængdes Evner i Stile­øvelsen; altsaa vilde jeg (og formodentlig ogsaa de andre Lærere) undslaae os for heri at fælde nogen deciderende Dom. Desuden c) maatte vel alt hvad der er arbitrært, saa meget muligt undgaaes.

3. Intet troer jeg derfor mere beqvemt til i alle Deele at forebygge al Bedrageri end følgende Forslag, hvorimod jeg selv intet kan finde at indvende. Et mindre Antal Disciple ad Gangen kunde man bedre overse; desuden naar de skiltes fra hinanden, fik flere Bevogtere og Stilen ey blev længere end at de i 2, høist 3 Timer kunde faae den færdig og indskreven, saa ere i mine Tanker alle Kneb forebyggede. Det kunde da gaae an paa følgende Maade:

Den første Formiddag tog Hr. Professor Sibbern Mesterlectiens øverste Part, som bestaaer af 21 Disciple, og pladsfere dem i Mesterlectien 10 ved det ene og 11 ved det andet Bord, den ene Discipel saa langt fra den anden, at intet Hviffen, Bøger-, Papir- eller Penne=Laan kunde finde Sted, og at den ene ey kunde see ind i den andens Papirer. Disse dicterede Hr. Professoren da en Extemporal=Stiil.

Paa samme Tid deelede Mesterlectiens nederste Part, som bestaaer af 19 udi 4re Deele, hvoraf de 5 øverste fattedes ved 5te Lextie=Bordet under Hr. Høybergs Opsyn, de 5 næstfølgende ved 4de Lextiebordet under mit; de 5 næste igjen ved 3die Lexties Bord under Hr. Christensens, og de 4 sidste paa 2den Lexties Plads under Hr. Trøvels. Disse maatte sidde, den ene saa langt fra den anden som Rummet tillod, saa at de ingen Hjælp kunde faae fra hinanden. De fik da en dansk Materie til Stiil, som Hr. Prof. Sibbern enten kunde levere til de 4re Høvere eller og selv dictere inden han begyndte med Extemporalen for øverste Part. Nu var da Mesterlectien færdig med disse 3 Timer.

Samme Dags Eftermiddag gif man frem paa samme Maade med de Øvrige. Næmlig: der toges 5te Lextie (som bestaaer af 14) tilligemed de 10 øverste af 4de Lextie (ialt 24) og fordeeltes saaledes: 8 (d. c. 4 ved hvert Bord) i Mesterlectien under Hr. Høybergs Opsyn; de næste 8 (4 ved hvert Bord) i 4de og 5te Lexties Pladse under mit Tilsyn; 4 i 3die Lextie under Hr. Christensen og de sidste 4 i 2den Lextie under Hr. Trøvel. Det var altsaa de 3 Eftermiddags=Timer.

Næste Formiddag foretoges de øvrige 23 af 4de Lextie paa samme Maade: næmlig de 8 øverste i Mester-

lectien under Hr. Høyberg; de næste 8 i 4de og 5te Lectie under mig; de næste 4 i 3die Lectie under Hr. Christensen og de sidste 3 i anden Lectie under Hr. Trøvel; endeligen:

Samme Dags Eftermiddag tilfaldt Maden 3die Lectie (som bestaaer af 20) tilligemed 2den Lectie (hvis Antal er 7). Disse fordeeltes ligeledes 8 i Mesterlectie, 8 i 5te og 4de Lectie, 6 i 3die og 6 i 2den Lectie ligeledes under Høernes Inspection.

De 3 sidste halve Dage kunde Rector Hr. Professor Sibbern da komme efter Lejlighed og have en Slags General-Inspection.

Jeg har fordeelt Disciplene omkring ved Bordene, ligesom Bordenes Størrelse er til f. E. anden Lecties Bord er det mindste, har derfor og det mindste Antal.

Men herved ere endnu forskjellige Ting at iagttage:

a) Der udfordres 5 forskjellige Stile 1) een Extemporal for øverste Part. 2) een Dansk Materie for nederste Part. 3) een ligeledes for 5te og 10 af 4de Lectie. 4) een for de øvrige af 4de Lectie. 5) een for 3die og 2den Lectie. Hvor to Lectier paa engang giøre Stilen, der kunde vel een og samme Dansk bruges, men de øverste faae noget mere end den nedre Klasse, ligesom hidindtil er skeet f. E. at 3die Lectie faaer et længere Stykke end 2den.

b) Denne Stil maatte ey være længere end at de got kunde udarbejde og indskrive den i Stilebogen i 2, eller i det højeste inden 3 Timer; thi længere kan man ey holde dem fra at gaae ud. Dog maae den ikke heller være for let, men saadan, at man derefter kan bedømme deres ingenium, judicium, Kundskaber og Evner.

c) Stile=Censuren maatte anstilles saa skarpt, at 2 grammaticalste Fejl (ligemeget enten af Skiødesløshed

eller Uvidenhed) maatte støde fra laudabili til haud illaudabilem; 6 Fejl til non contemnendum og en Stiil med 10 Fejl og derover reent ud have 0. Udmærkelses-Tegn burde ey gives uden hvor Latinen ikke allene var frie for Fejl, men endog udmærket fortrinlig. Honores bør man holde i stor Hævd. Denne Strænghed kunde være stor nok dette Aar, for ikke at gjøre alting med eet. Men nu da der i alle Vextier arbejdes med stor Flid ogsaa i Stiiløvelsen, saa kan man gierne ved Examen næste Aar forfare saa skarpt, at een Fejl støder til haud ill., 3 til non cont. og 5 til 0. Uden der bruges saadan Strænghed, nytter ald Bestræbelse kun lidet.

d) Enhver Discipel bør medbringe sin egen Grammatik, sit eget Vexicon, ligeledes Penne, Papir, Blæk, Penneskiv o. s. v. hvad han behøver, saa at al Paastud til at tale sammen og nærne sig hinanden bliver forgjæves.

e) Ingen Discipel maatte under noget Paastud faae Tilladelse til at gaae ud.

f) Ingen Lærer maatte efter at Danskten var dicteret siige Disciplene et eneste Ord, som kunde tiene til Oplysning, men ganske overlade dem til deres Grammatik, Vexicon og egen Forstand.

g) Ingen af Lærerne som have Opsyn maatte vige fra Bletten.

h) Skulde man uagtet al denne Forsigtighed dog fatte Mistanke at een eller anden ey selv var Autor til sin Stiil, kunde man endda forfare efter det under Nr. 1 foreslagne Middel at lade dem privatim gjøre en ny Stiil om igjen.

Saaledes troer jeg, at nogle uanstændige Uordener, som ifjor mærkedes, ogsaa kunde undgaaes. Da jeg er overbevist om, at Stiiløvelsen, som er kommen paa slette Fødder i vor Skole, ikke kan, uagtet ald den daglige Flid i Skolen,

rense sig uden den alvorligste Strængthed til Examen, saa anbefaler jeg dette mit Forslag til Hr. Professorens med den Begiering, at De, hvor de monne finde noget at erindre, ville behage at ledsage det med Deres Betænkning, og saaledes anbefale det til Hs. Højærv. Biskoppens Approbation."

Odense d. 18 Aug. 1795.

ærbødigst

Bloch.

(I Bisppearchivet: Pakken, som indeholder Odense Gymnasium og Stiftets latinske Skolers Correspondence fra 1765—1802.)

Dette Forslag — hvis Forfatter er den bekjendte Skolemand, afd. Etatsraad, Prof. S. N. J. Bloch, der dengang var 4de Lecties Hører med Titel af Subrector — havde til Hensigt at forebygge de Misligheder, der foranledigedes ved den Maade, hvorpaa den Bestemmelse i Skoleforordningen af 11te Mai 1775 § 60, „naar Examen er til Ende, skulle alle Disciple i hele Skolen paa een Dag gjøre en Prøvestiil“, blev forstaaet og anvendt i Skolerne. Forslaget, som var stilet til den daværende constituerede Rector, Prof. Corrector Hans Sibbern, blev af denne under 29de s. M. indsendt med anbefalende Erklæring, hvori dog indeholdtes nogle Modificationer med Hensyn til Mødetiden for hver Afdeling af Mesterlectien og med Hensyn til Censuren, der foresloges skærpet. Forandringen bifaldtes af Biskoppen ved Resolution af 1ste September s. A. med de af Rector foreslaaede Modificationer, saaledes at nederste Part af Mesterlectien skulde møde den første Formiddag Kl. 8 og øverste Part Kl. 9, samt at 1) for Mesterlectiens „Overpart“ 2 grammaticalste Feil burde nedfætte Charakteren fra laud. til h. ill., 4 fra h. ill. til n. c. og 6 tegnes med 0; 2) for „Nederparten“

skulde iagttages lige Forhold med 3, 5 og 8 Feil; og 3) for 5te og 4de Lectie skulde følges samme Regel, da deres Stil var kortere og lettere.

3.

Til Belysningens Historie.

„I Følge S. T. Directionens Skrivelse af 29de Septbr. har ieg hos Giørtler Bondo Pedersen Bager foranstaltet hosfølgende Overflag paa 3 Lyse-Kroner og 6 Lyse Arme, tienlige til Skolens 2de Vase=Stuer. Nøiagtig at bestemme Prisen, sagde han, var ham ikke mueligt, da saadant Arbeide betales Pundevijs og nogle faa Pund mere eller mindre kunde ikke beregnes for Støbningen. Den Lyse-Krone, vi imidlertid have fundet meest passende til saadant Brug, hænger paa nærværende Tid paa Skomagernes Laugs-Huus, hvilken vi have vejet og efter samme er Overflaget forfattet af Giørtleren. Efter hans Beregning vil de 3 Lyse Kroner og 6 Lyse Arme komme til at veje omtrent 7 $\mathcal{R}$ og naar $\mathcal{R}$ beregnes til 4 Mk. 8 β ., udgjør dette tilsammen 84 Rdl. — Af Skolens gamle Lyse-Krone findes endeel Stykker, om alt, kunde Giørtleren ved Eftersynet ikke bestemme, i Skolens Bibliothek=Stue, men denne erklærede han aldeles ubrugbar og ifkun tienlig til Omstøbning, og efter hans Beregning i Overflaget vilde der indkomme ved dens Salg omtrent 8 Rdl., hvorved Beføstningen fra Giørtleren vilde altsaa blive paa de ny ca. = 76 Rdl. Foruden

dette vilde der endnu udfordres Zern = Værker og Kramper til at hænge Vise = Kronerne i, Zern = Spigere til at flaae ind i Muren for Vise Armene, en Trappe = Stige, en Stof til at antænde Vise med, nogle Vise Saxe til Vise = Armene, en Kasse til at gemme Vise i, hvilket alt ieg tilligemed Arbeids = Vønnen for at ophænge Vise Kronerne og fastgjøre Armene ikke troer kan anslaaes ringere end 14 Rdl., og selvfølgelig vil den første Udgift herved blive omtrent 90 Rdl. foruden det, som ved Salget af den gamle Vise Krone kan indkomme.

I Henseende til Bekostningen med Vise har ieg troet, at man omtrent kunde gjøre følgende Beregning: Enhver Aften behøves 26 Vise: antager man, at et hvidt Vox Vise af 6 paa et R kan brænde 12 Timer, og dette troer ieg skal være rigtigt, og endelig, at man hele Vinteren igiennem i det allerhøieste ifkun behøver at læse 84 Timer ved Vise, saa vil man finde, at Vise Kronerne og Armene 7 Gange hele Vinteren igiennem behøve friske Vise, og at hertil altfaa vil forbruges ca. 31 R : beregner man Pundet til 4 Mk. 4 S ., saa udgjør dette 21 Rdl. 5 Mk. 12 S . At jeg ikke foreslauer gule Vox Vise er deels fordi disse ere mere udrøie, end de hvide, og skal dog kun være 2 S . R lettere i Prisen, men især fordi de ikke give saa god og klar en Visesning, som de hvide.

At ieg ei, som Directionen i sin Pro Memoria har behaget at anmærke, har fundet troe Skolen tient med den af hans Høiarverdighed Biskop Bloch vist nok sparsommeligere foreslagne Indretning til at forskaffe Skolen den fornødne Visesning med at anbringe Vise = Plader i Skole = Bordene og dertil at bruge Tølge Vise, grunder sig paa den Formening, som ieg er overbevist om, Directionen og Hans

Høiærværdighed selv in specie ikke vil forfaste, at man bør forekomme og ikke give Anledning til Uordener. Det er umueligt for Lærerne i en Skole, hvor Classerne ere saa talrige, som her, under Forretningerne bestandig at agte paa enhver enkelt Discipels Handlinger, og særdeles sædeligt maatte man forudsætte ethvert enkelt Individ af henimod 100 unge Mennesker at være, naar ingen iblandt dem skulde misbruge den nær Anledning, som gives dem til Uordener. Det er ikke uhørt, end ikke fra Professorernes Collegier, at unge Mennesker snart have anbragt Sværmere i Lysene, snart fyldt Lys=Saxene med Krudt, snart oversmurt hverandre med Lys Tanne, og begaaet mange flere saadanne Ustikke, som man ikke tænker sig iblandt voksne og sædelige Folk. Og naar endelig noget saadant indtraf paa Skolen, saae Lærerne sig satte i den ubehagelige Nødvendighed, enten stiltiende at lade sig prostituere, eller tyrannifere over unge Mennesker for hvad man burde have forudsæet og afværget. I mine Tanker hellere ingen Lys end Lys paa denne Maade. Mueligt endog ved den af mig foreslagne Indretning Uordener kan møde, men de ere i det mindste vanskeligere at anbringe og længere borte. Jeg er mig selv bevidst ikke at have skrevet noget i mit første Forslag uden efter det meest upartiske Overlag og den nøieste Eftertanke, og at ieg ogsaa i denne Post har skreven efter min beste Skønsomhed, vil Directionen gunstigt kunde erfare saavel af disse mine Grunde for den af mig foreslagne Indretning, som og af Overeensstemmelsen inellem de i mit første Forslag anførte formodede Bekostninger, og de i nærværende Svar noiere detaillerede. At der desuagtet i mit Forslag, som i ethvert menneskeligt Arbeide, kan findes Feil, tvivler ieg aldeles ikke paa, og intet skal være mig kiarere, end saavel i mine Forslag som

øvrige Foretagender at kunne ombytte disse med det Rigtige eller dog mindre Feilende. Odense den 2den Octbr. 1798."

Heiberg.

Til S. T. Directionen for Odense
latinske Skole.

(I Bisperchivet: Pakken Odense Gymnasiums og de latinske Sko-
lers Correspondence pro 1765--1802.)

Før 1798 brugtes slet ikke Lys i Underviisningstimerne, og af Belysningsapparater eiede Skolen kun den 1688 af Biskop Ringo forærede Lysekrone til Lys paa Helligastener, og fra 1731 af desuden et stort Messingstjold, der tjente baade til Mindetafle over et af Th. B. Bircheros stiftet Legat og som Lampet (s. Bidrag til D. G. Historie 1ste H. S. 20 f.); og dog var Skoletiden i gamle Dage ikke lempet saaledes, at Belysning syntes at kunne undværes. Allerede i Kirkeordinantsen hedder det, at Underviisningen skal begynde Kloften sex om Morgenen „uden faa meget at fra Sancti Simon og Judædag og indtil Kyndelmisse maae Børnene komme til Skole til syv Slet om Morgenen og gaae hjem, naar fire slaaer om Aftenen“, og af nogle Timetabeller fra Slutningen af 17de Aarhundrede, som opbevares i Skolens Archiv, sees at ogsaa dengang Underviisningen begyndte Kl. 6 om Morgenen og om Eftermiddagen varede til Kl. 5. Hvorledes man i ældre Tider bar sig ad om Vinteren i de Skoletimer, hvori man ikke havde Dagslyset, er ikke let at begribe; senere begyndte man Læsningen sildigere om Morgenen, men blev dog ved om Vinteren uden Lys til Kl. 5. Rector Heiberg søgte strax efter sin Ansættelse at bewirke en Forandring heri; Tiden syntes just ikke at være gunstig til deslige Reformer, men alligevel satte han ved Udholdenhed sin Villie igjennem. Allerede af den pirrelige Stemning, som ovenstaaende Skrivelse røber ligesaa vel som

af enkelte Yttringer deri kan man slutte, at der foran det Forslag, som indeholdes i Skrivelsen, er gaaet flere og det for den nye Rector fortrædelige Forhandlinger, og hvilke disse have været, kan ogsaa paavises. Et mindre i det Enkelte gaaende Forslag af lignende Indhold som det ovenfor anførte maa han have indgivet umiddelbart efterat han var bleven indsat i sit Embede i en af de første Maaneder af 1798, men uden heldigt Resultat; thi i en Skrivelse fra Skolens Direction (Stiftsøvrigheden) af 21de April s. A., som indeholder Approbation paa adskillige andre Andragender, tilføies i Slutningen: „Hvad derimod angaaer Hr. Rectors Forslag om 3 Rysekroner og 6 Rysearme at anskaffe til at opluse samtlige Lectierne i de korte og Vinter=Dagene med dertil udforderlige Voklys, der efter Hr. Rectors Formodning vilde medtage strax 100 Rdl. og siden en aarlig Udgift af 20 Rdl. eller Renten af Capital 500 Rdl., da, som efter hvad det Kongelige Danske Cancellie har tilkjendegivet, Odense Latine Skole forestaaer maaskee snart en Forandring, saa troe Vi, at med disse Beføstninger bør for Tiden tages Hensand, helst som det vil være en let Sag mod Vinteren, i Fald Forandringen med Skolen ei forinden foregaaer, at kunne anbringe den udforderlige Voksning for Lærerne og Lærlinger i de saa Ulger, at Dagens Voks ikke udholder de bestemte Læsetimer.“ Rimeligviis har samme Gjenstand foranlediget flere mundtlige Debatter imellem Bistoppen og Rector, hvori den sidste har holdt fast ved sit Forlangende og yttret sig utilfreds med den midlertidige Hjælp, som Bistoppen havde udtænkt; men hvad der vel har forøget hans Birrelighed, er den noget spydige Tone i en Skrivelse af 29de September s. A. fra Directionen til Rector, saaledes lydende: „Da deres Væladelighed skal staae i den Formening, at Odense Latine Skole, naar den efter Deres Forslag, for

ei at afbryde Væsetimerne, skal i de mørke Vinter=Eftermid=dage oplyses, ikke kan være tjent med nogen Indretning af Blik= eller andet Slags Viseplader samt Tælle=Lys (som jeg Biskop Bloch for at skaane Beføstninger har formeent tilstræffeligt), men derimod er af den Formening, at sliq Væsninq blot kan faaes ved 3 Visekroner samt 6 Vise=Arme med dertil alene brugende Voxlys, saa maatte det behage Deres Velædelhed at meddele os den anlovede nærmere Detail tilligemed et specificeret Overslag over Beføstningerne saavel af de tvende Visekroner og de 6 til Værerne udforderlige Vise=Arme, som og over den formeentlige aarlige Beføstning og de dertil brugende Voxlys: hvorhos maatte indmeldes hvor? samt i hvad Tilstand? den i Mesterlectie før værende Visekrone maatte befindes? samt om? og med hvad Beføstning? Samme maatte kunne gjøres brugbar igjen? Alt til vor nærmere Resolution“. — Efter at have modtaget Heibergs ovenfor meddeelte detaillerede Forslag forlangte Directionen under 6te October s. A. Skolens Inspecteurs eller Forstanderes Betænkning over Rectors Forslag og Oplysning om den gamle Visekrone og en Visearm, og denne Betænkning afgaves under 30te October af Borgemeesteren og Sognepræsten (Seidelin ved Truc Kirke i Stiftsprovstiets Vacance), hvori de understøtte Rectors Andragende, erklære den gamle (Kingos) Visekrone for ubrugelig, tilmed da flere Stykker deraf manglede, men derimod mene, at den store Messinglampet (Bircherods), som hidtil havde hængt over Døren ind til Mesterlectien imellem 4de og 5te Lectie, kunde tillige benyttes til Belysning af Skolelocalet. Nu fulgte endelig under 7de November 1798 Directionens Resolution, hvori approberes 1) „Beføstningen af trende Visekroner, een med 6 Arme og tvende med 4 Arme, hvoraf den Garmede anbringes under Loftet i Mesterlectien

og de to 4armede den ene i Midten af 5te og 4de, men den anden i Midten af 3die og 2den Lectie begge ligeledes under Loftet; 2) Anstæffelsen af 6 enkelte Arme ligeledes af Wiesfing, hvoraf de tvende anbringes paa begge Sider af Cathedra i Mesterlectien og af de øvrige 4 derimod een ved hver af Collegernes Stol, desforuden anbringes den gamle endnu i Skolen værende Utsærm med Nerverbere over Indgangsdøren til Skolen fra St. Knuds Kirkegaard og maatte desaarfag forinden nedtages og af Gjørtleren oppudses". — Ligeledes approberedes Anstæffelse af hvide Vørløys.

I Begyndelsen af 1799 bleve da endelig de ofte omtalte Belysningsapparater anstæffede med en Bæfostning af 91 Rdl. 2 Mk. 4 ß., og ved Skolens Ombygning og Indrettelsen af særskilte Glasfeværelser i Aaret 1802 fordeeltes Uvsefronerne i disse, saavidt de kunde strække til. Men denne Maaade at belyse Lokalet paa var kostbar og, hvad der var værre, uhensigtsmæssig, idet Uvsefronerne lyste mere opad og til Siderne end nedad paa Bordene, og i Tidens Løb blev det da Skik, at Disciplene med Lærernes Tilladelse toge Uvsene ned og klinede dem paa Bordene for at have Gavn af dem; senere bleve endeel Blikplader anstæffede til at stifte i Huller i Bordene; ogsaa bleve efterhaanden som Glasferne eller Antallet af Disciple i enkelte Classer forøgedes, nogle Bægge lamper eller Hængelamper med enkelt Blus anstæffede; men det Hele afgang en yderst kummerlig Belysning, og de Misligheder og Uordener som Heiberg kun havde befrygtet ved Brugen af Tællelys, fandt i ligesaa høi Grad Sted med Vørløysene. Da jeg derfor ved min Tiltrædelse 1843 baade ved Lærernes Klager og ved Diesyn var bleven overbeviist om Nødvendigheden af en Forandring, ansøgte jeg om og erholdt Tilladelse til at forsyne Classerne hver med to Hængelamper med dobbelt Blus af samme Construction, som de,

der brugtes i de kjøbenhavnske Skoler, og de samme og lignende senere anskaffede Apparater bruges endnu, da forskellige Hindringer ere traadte i Veien for Skolens Belysning ved Gasblus; de gamle Lysekroner (Lysearmene fandtes ikke mere) bleve solgte 1844 og Beløbet anvendt som Bidrag til Forbedring af Inventariet; Levningerne af Kingos Lysekrone vare allerede blevne solgte 1799, og Bircherods Lampet, som rigtignok i meget bestadiget Tilstand endnu forefandtes af mig paa Skolens Loft og hvilken jeg paa Grund af den derpaa anbragte Indskrift havde ønsket at bevare, forsvandt, sandsynligviis ved Tyveri, kort efterat den nye Skolebygning var tagen i Brug.

II.

Nogle ældre Actstykker,

foruømmelig henhørende til Disciplinens
Historie.

1.

Forsømmelige Høreres Forpligtelser.

A.

Hans Nielsøn barnfødt i Otthenße Hørrer i Otthenße schole, Kendis och gör vitterlig for alle at Anno 1600 dend 3 Decemb. da haffde ieg vdi rette steffnitt hederlig og hønerd mand M. Hans Pederßøn Scholemester vdi Otthenße vdi Latin schole, for hand haffde indsatt en Hører i min sted, vdi min frauerelse, huilcket hand gjorde aff Bispens och Consistorii Befalning, fordi ieg først haffde i Sommer 4 vgger verett fra min schole kald, og nu anden gang veret borte vdi halff femte vgger, och huerken gang haffuer hafft loff af hannem lenger end otte Dage. Therneft for hand foruiste mig scholen, som och er steed aff Bispens och Consistorii Befalning, effterdi ieg huerken thalde med dennem eller hannem førend ieg gick i scholen, dog ieg viste en anden person vaar vdi scholen i min sted indsatt. For dett thyrдие haffte ieg steffnet hannem for hand truede mig med verdslig øffrigheds straff, for min Wlydighed, huilke ieg hannem beuiste mod min Sed och forplict, jeg haffde giffuet Bispem och hannem førend ieg bleff indsatt thil hører. Der ieg fornåm att min Wlempe er funden vdi dese støcker, och er mere aff min Wforstandighed end aff ondskab att ieg haffuer

tagen steffning, och saagerne ville vere mig vnder øyen, haffuer ieg begerett naade og icke rett, huilcket er mig vederfarett for Borgemeesters Mogens Hendrichsons, sameledis for Predikanternis, som den thid thilstede vaar, deris forbøns skyld, Saa forne M. Hans haffuer effterlatt huiſ forseelse sted er aff mig, och offuergiffuett Dommen at thage, dog med saa skiel, att ieg skal thale hannem alt gott paa och icke giøre hanem andett end Christeligt och rett er, med ord och gerninger, och vere hanſ ven. Och der offuer er mig naadigt effterlatt, att resigner mitt embede i skolen, och Superintendenten loffde mig att huiſ ieg sticker mig vdi Verdom og leffnett ærligen och vel, och holder denne min Obligation ieg hannem giffuett haffuer, skal den icke komme mig thil forhindring eller skade, om ieg kand bekomme nogen loulig kald. Att saa i sandhed er vnderstriffv ieg dette mitt obne breff, med egen haand.

Giffuett i Otthenge 3 Decembris Anno 1600.

Hans Nielſønd.

Egen Haand.

(I Bispearchivet bl. Skolens Documenter i Pakken Nr. 68. Paa Dagſiden er ſrevet med Biſkop Jac. Madsens Haand: «Johannis Nicolai Otthoniani hypodidascoli obligatio ob iniuriam Rectori illatam A. 1600 Decemb. 3.»).

B.

A. 1720 d. 13de Maii Blef udi Con-rectoris Magr. Th. Aabyes, Vice Rectoris Søren Eilers, og Samptl. Collegarum Nær Bærelse Mogens Mørch Collega 2dæ Classis af Diſtoppen ſat til rette og admoneret for hans forfømelse baade i Skolen og Kircken og lofvede hand da i Samptl. Bores Nær Bærelse forbedring her efter dags, 1) I at bliſve her tilſtæde om Søndage og flittig tillige med

de andre Collegis oppasfe Guds Tienifte, og ey uden Superiorum forlof Sig af Byen begifve. 2) Flittig at oppasfe sine timer i Skolen, og icke nogen time fra læfningen absentere, uden Superiorum Vidende og dygtig aarsag der til. 3) Sine Discipler paa Cammeret lige som de andre Collegæ flittig at informere, og Dennem med Mildhed og Sagtmodighed begegne, som en ret Lærer anstaar, og icke tyrantisk eller utaalmodig med handle, eller fin Brede paa dem at styre. 4) Sine timer paa Communitetet uden forsømmelse at oppasfe. 5) Med de andre Collegis lige byrde at bære med Liig og andre oneribus som det maneer Bæret hafver. 6) Christelig og ædruelig som en Collega anstaar, sit lif at anstille, og i fald hand fri Villig mere skulde findis skyldig i noget af dette, og sit Embede og løfte ey at hafve effterkomet, kjender hand sig self sit Embede uVærdig, og uden nogen Videre Lovmaal eller Paamindelse det Vil qvitere, hvilchet Hand Biskoppen med haand i Samptl. Nær Værelse bekræffter, Det Vi og med Vore Hænders underskrifft Vil bekræffte.

Odense ut supra.

Thom. Aabye.

Søren Ejlertg.

Søren Blichfeldt. F. Østrup. H. S. Zimmer. M. Mørch.

K. Schytte.

(I Skolebogen 1684 i Skolearchivet fol. 86 vers.).

2.

Forordning

Om Dend Studerende ungdom i Skoelene Og Deris Lærere.

Vi Christian dend Femte af Guds Naade Konge Til Danmark og Norge, etc. gjøre alle Bitterligt, At, effter-

som Vi komme udi Erfaring, hvorleedis ungdommen udi Skoelene paa Gendeel Stæder udi Bore Riger skal være hengiven til formegen friehed og lade sig forføre i Driick og Dobbelt-Huuse til adskillig usømmelighed, hvorfra naar de ved nogen alvorlig Disciplin kaldis, De da Skoelene skal forløbe, og sig enten uden Testimonio til andre Skoeler begive eller Bore Riger undvige og deponere andre stæder eller og lade sig under Militien antage og Bogen slet forlade; Da paa det dend Studerende Ungdom i Skoelene kunde til Lydighed og flittighed bringis, have Vi allernaadigst for got befunden der om at anordne og befale.

1. At naar Nogen Skoele Discipel her effter findis i noget Driick og Dobbelt-Huus, sin tiid unytteligen at bort-sætte og sine Studeringer at forsømme, og hand ikke effter een og anden reffelse af sine Lærere enten paa sine beneficier i Skoelen eller ved anden straf bedrer sig, maa Rector Scholæ med Biskopens gotbefindende Hannem aldeelis forviise, og maa hand siden for sin motvillighed hvercken af Nogen anden Rectore Scholarum antagis ey heller paa universitetet til Deposition approberes, førend Hand sin bod og bedring, saa vel i Levnet som i Studeringer, Nøiagtigen beviiser; Og paa det hand icke ved nogen list eller paa-fund sig til depositzen skulle indsnige, saa skal Rectori universitatis slike Mærckværdige Personers Navne fra Skoelene Strax tilkiende gives.

2. Hvis Nogen Discipel udi slike eller andre usømmelige tilfælde forvises sin Skoele, eller undviger til nogen anden Skoele, da Skal dend Rector Scholæ, som Hannem uden loflig Testimonio haver annammet, bøde til Fattige Discipler, for hver gang hand skyldig findis, tii Rigsdaler, og hvis Nogen Rector Scholæ overbeviises af fortræd og uden billig aarsag at have nægtet eller forholdet nogen Di-

discipel sin tilbørlig afstæed og Testimonium, naar dend loulig begiæris, da skal dend være samme straf undergiben effter Biskopens kiendelse.

3. Naar Nogen Discipel undviger voris Riger slet, og deponerer andenstæds, da skal dend samme være udelugt fra ald geistlig promotion og forfremmelse her i Rigerne i de første tii Aar, og Naar hand endda søger nogen Befordring, skal Hand først være alle Academiske Examinibus i alle maader undergiben og der foruden være pligtig dend sædvanlige forelagde tiid paa Academiet at opbie.

4. Hvor Nogen Discipel uden sine forældris, formynderis eller Læreris videnskab udi sine u-myndige Aar sig til Militien lader anlage, eller ved andre der ved forlocke, da skal saadan Hverving igien paa de vedkommendis ansøgning strax gaa tilbage og være saafom ugiort, uden ald refusion eller vederlag til dend hvervende.

5. Og saafom saadan Disciplernis usfickelighed skal veyse sig en stoer Deel af Skoele Tiennernis og lærernis Egen forhold og effterladenhed, idet De mange stæds ingen Disciplin skal holde, men leve selv dissolut udi væsen og Klædedragt, mange stæds beneficere af Skoelernis Midler de onde saavel som de gode, Boe og Mængestæds for Deris Plaisir og Mageligheds skyld icke ved Skolerne og Kirckerne, som de bør, men anden stæds, Saa at Skole Børnene have liden tilsyn, Endog paa de Stæder, hvor de til tugt og sfickelighed skal vennis: Saa ville Vi hermed allernaadigst have anbefalet Skoele-Tienerne overalt, saavel Rectores som Conrectores og Hørerne, at De under Deris Embedis forbrøndelse skal være forbundne til baade i Deris Habit og Klædedragt, Saa og i Deris andre sæder og gandske lif og lefnet, at foregaa deris ungdom med ald Sfickeligheds, Tarveligheds og Erbarheds Exempler, og have alvorlig

opfigt med ungdommens Gudsfrøgt, flid og Skickelighed, saavel i Skoelne som i Kirkerne og Anden Stæds, effter Loven og Ritualet i alle maader; Til hvilken Ende de altid skal boe i deris bestickede Residentzer og Camere ved Kirkerne og Skoelne og ingen anden stæds; findes nogen der udi fortrædelig eller og alt for effterladen i Disciplinen, have sig effter loven lige saa vel en forviisning fra Skolen at forvente, som De der straffer utilbørligen eller udi Disciplinen icke holder maade.

Hvor effter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette, og for skade at tage vare; Og byde Vi hermed og befale Voris Stiffts Befalings Mænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemeistere og Raad, og andre som Denne Voris forordning under Voris Cancellie Seigl tilsticket vorder, at De Dend til allis effterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa vort Slot Kjøbenhavn d. 7 April A. 1694

under Vor Kongl. Haand og Signet.

Christian R.

(Efter en gammel Afstrift i Skolens Archiv. Skjøndt denne mærkelige Forordning ikke angaaer Ddense Skole mere end de andre Latin-skoler, har jeg dog troet at burde give den Plads her, da den er saa godt som ubekjendt og hverken omtales af Nyerup eller, saavidt jeg veed, af Andre, som have skrevet om Skolernes Historie).

3.

Instrux angaaende Disciplernis forhold paa Klosteret.

1. En hver, som uden sin Læreres Tilladelse forsømmer enten Kirken eller Skolen, være sig enten af Mesterleisen eller de andre Leiser, haver forbrut sin Kost om Middagen, om Forsømmelsen er steed Formiddag eller til Aften, om Forsømmelsen er steed Efftermiddag.

2. Alumni skal med tilbørlig Veneration redspectere det Stad, som de oppebærer Kongens Kost paa, og entholde Sig fra Stimen og Larmen paa Spise Stuen baade for og efter Maaltid. befindes nogen her imod at handle, skal Hand førstegang miste een heel Dags Kost; andengang tvende Dags Kost, 3die gang en ganske Uges; men befindes det, at Hand ved denne Kesselse icke vil forbedre sig, da skal Hand ganske extruderis, og en anden Skickeligere udi Hans Sted til Kosten beskickes.

3. Fra de kommer inden Døren til Klostergangen, og indtil de kommer uden for samme Dør paa Kirkegaarden, maae de icke tale noget til hinanden indbyrdes uden paa Latin, og maae da ingen udlees eller bespottes, om nogen forseer sig lidet imod Grammaticam eller Syntaxin, særdeles af de nederste Leiser.

4. Under Maaltid skal de anstille sig skickeligen baade udi Ord og facter og icke kaste eller vælge i Maden, men tage efter den sædvanlige Orden sin Portion af Fadet; saa skal og Faddene settes paa Bordet ligesom de kommer op af Riøckenet til, og skal den Misbrug være ganske affkaffet at præsentere Fadene først for de Øverste til at udvælge, hvilket Fad dem behager, efftersom ingen Forstiel er paa Maden eller Faddene. Og skal den af Commensalibus, som befindes at kaste eller vælge udi Maden, strax extruderis fra Bordet samme Maaltid, og en exspectans i Hans Sted indsættes. Men understaar nogen famulus sig at sette Faddene paa Bordet udi anden Orden, end de opkommer, da affettes Hand, og en anden i Hans Sted beskickes.

5. En hver skal med Høflighed beegne Spisemesteren og Hans Folk; befindes nogen med nogen Uhøflighed enten i Ord eller Gierning at httre Sig enten imod Hannem eller Dennem, da straffes Hand førstegang paa en Dags Kost,

anden gang paa to Dage, tredie gang forvishes han Communitetet.

6. Befindes nogen motvilligen at absentere sig fra Skolen eller Kirken, naar de ere blefne multerede paa Kofsten, og iche effter Advarsel fra Lærerne vil indfinde Sig, da omgaaes med saadan een effter Forordningen som med andre opsezigige Discipler.

7. Hvo som spilder enten Brød eller Mad, og det findes paa Bordet effter Maaltid, da straffes den, som slikt gjør, med extrusion fra Bordet de tvende næstfølgende Maaltider.

8. Intet Mad eller Øll maae udbæres af Spisestuen uden de Enges Portion, men hvad som lefnes, skal strax, førend der læses fra Bords, ligeligen uddeeles iblant andre fattige Skolebørn og paa Stedet fortæres. Til hvilken Ende Faddet skal effter Sædvane ombæres. Befindes nogen enten at med sig tage eller selge til andre uden for Spisestuen, da excluderes den, som slikt gjør fra Communitetet første gang een ganske Dag, anden gang to Dage, tredie gang aldeles.

9. Naar noget paa Spisningen kand være at anke, skal det forreviises Rectori, Conrectori eller hvilken af Collegis, som er tilstæde paa Spisestuen, til forsvarlig Baa-skiønnelse: befindes da at være med Føye paa at anke, skal det strax gives Spisemesteren tilkiende, at der paa kand raades Bod. Men eragter Rector, Conrector eller den af Collegis, som har inspectionen i deres Sted, det som paa ankes, dog ey at være med billig Skiel og Føye at anke paa, da skal Alumni sig dermed lade nøye.

10. Naar Rector eller Conrector ey kand være tilstæde, skal Alumni hvad Leise de end kan være af, beviise Collegis faa vel der, som paa alle andre steder den samme

Ændighed og respect, som enten Rectori eller Conrectori: befindes nogen af Alumnis enten udi Ord, Gierning eller Geberder her imod at handle, da extruderis den skyldige fra Communitetet.

11. Hvilken exspectans eller famulus, som forsømmer enten Froprædiken eller andre Prædickener og tienister i Kirken uden billig Årsag, eller sine Læreres Tilladelse, hand skal have sit jus exspectandi eller famulandi forbrut den ganste Uge; men forsømmer Hand Skolen, da en Dag for hver Time, Hand uden Årsag eller Forlov forsømmer.

12. Det skal være exspectantibus, som har præsteret præstanda, tilladt selv at indfatte Sig effter deres Orden paa de vacante Plæker; men kommer der nogen disput imellem extrudendos og exspectantes, da deciderer den af Lærerne, som er tilstæde og har inspection strax derudi.

13. Hvo som sætter sig imod exspectantes og disputerer dem deres Ret, naar Hand effter nogle af disse Postor har forbrut sin Kost, Hand straffes vedborlig effter Sagens Omstændighed.

14. Begiegnr nogen Discipel nogen anden enten med Skieldts=ord eller Hug og Slag paa Spisestuen, eller inden Graabrødre Kirkegaards Grendser undervegs fra eller til Klosteret, Hand haver forbrut sin Kost, om Hand har Kost, eller er exspectans eller famulus; Har Hand ingen Kost, eller er icke exspectans eller famulus, straffes Hand efter Sagens Bestaaffenhed udi Skolen. Hvormed Disciplerne af Mester=Leisen, som haver Kost paa Klosteret, skiffes til hver sin Uge at have Tilsiun, saaledes, at Een af dem bliver tilbage paa Klosteret, for at see til, at ingen Allarm eller Slagsmaal skeer ved Disciplernes Nedgang enten i Kloster=gaugen eller ude paa Kirkegaarden.

15. De som have Kost i Byen om Søndagen, og

meener derfor at kand forsømme enten Troprædichen eller de andre Prædicener, mister for hver Prædichen, de forsømmer uden lofflig Forsald et Maaltid Mad paa Klosteret de næstfølgende Dage.

Disse Leges, som mig saaledis af Odensee Scholis Docentibus er presenterede, approberis hermed og rati-
ficeris. Odensee d. 17 Februarii 1729.

I. Lodberg.

Originalen i Skolens Archiv. — Allerede i Aaret 1689 var det blevet indrømmet Rector og Conrector at oppebære Kostkorn eller Kostpenge istedetfor at have deres Kost paa Klosteret med Disciplene og Hø-
rerne, og disse sidste erholdt 1711 samme Begunstigelse som de to øverste Lærere (jfr. Progr. f. 1855 S. 34). At denne Forandring maatte have skadelig Indflydelse paa Ordenen ved Spiisningen, er begribeligt; vel var der gjort Aftale om, at Lærerne ugeviis skulde stiftes om at holde Inspection ved Maaltiderne, men at dette ikke iagttoges næiagtig, viser Biskop Lodbergs Skrivelse til Rector og Conrector af 12te October 1726 (i Skolens Archiv), hvori han paa ny ordner Inspectionen saaledes, at baade en af Hørerne og enten Rector eller Conrector hver Gang skulde være tilstede. Men desuagtet synes man ikke at have kunnet faae Bugt med de Uordener, som havde indfægtet sig, og da man ikke fandt de gamle leges mensales (Progr. f. 1859 S. 27) tilstrækkelige eller hensigtsmæssige nok, forfattede daværende Prorector T. H. Abbye den foranstaaende Instrux, som approberedes af Biskoppen. Bespiisningen af Disciplerne ophørte først 1763.

4.

Magistratens Skrivelser om Uordener i St. Knuds Kirke.

A.

Veløble, Velbyrdige og Hønlærde Hr. Professor og Rector!

Hvorledes St. Knuds Kirkes Chor, forinden det i Sommer blev taget under Reparation, var tilfred og vanziiret ei allene paa og omkring Skoelens stoele, men endog paa Alteret, er eenhver noksom bekiendt, og det var icke mueligt at raade Bod paa den skammelige uziir, som Kirken fra mange Aar af var, og daglig blef tilføjet, der dog fornemmelig deriverede fra Skoelens Discipler, som med utallige derpaa udskaarne Rasne og andre uforstammede og Barnagtige Malerier saaledes hafde fordervet alting, at det meeste deraf maatte casseres, som ellers med ringe Bekostning hafde været at reparere, førend Kirken nu effter Kongl. Allernaadigste Befalling skulle sættes i ziirligere og fuldkomnere stand, da Mand haabede: at den øyensynlige Bekostning derpaa blef anvendt, skulle saa meget meere gjøre baade større og smaae een impression om at have tilbørlig Veneration for Guds Huus og holde dem fra at berøve det sin Ziir og prydelse, som for dets Revenuer og Midler blef bekostet. Men Vi maae beklage, at onde Mennister icke have kundet taale at see dends istandsættelse eller oppebie Arbeidets fuldførelse, førend de af forsætlig ondskab, ligesom har vildet nedbrnde det Mand opbyggede, i det de sidstleden Markets Dag ei alleene have begyndt paa nye at sfiare Huller paa Visterne, hvormed Paneelværket for Skoelens nye Stoele er prndet, men det, som endnu er værre, benyttet sig Malerens paa Alteret henlagte Pensler og farver til at over-

strnge og forderve de forgyldte Bogstaver, hvormed Indstiftelsens ord til det høyhverdige Nadverens Sacramente derpaa ere skrevne, foruden at Alterets forgylding og Maling paa mange steder med urcene føder var bleven besudlet og ilde tilreed; hvilket icke kand være giort uden af een rett ugudelig Krop, der er forhærdet i sit ondskab, og hverken agter Gud eller Mennisken. Nu har Mand vel icke til Datum kundet komme i erfaring om, af hvem denne skammelige og forargelige Gierning er begaaet, icke desto mindre vil Graveren og Andre, som i Kirken har at forrette, forsikre: At der bemeldte sidste Marketsdag ei har været andre i Choret end Skolens Discipler som holte Bøn, og følgelig maae Mand billig have dennem frem for Andre mistaunte allerhøist deres daglige uanstændige forhold i og under Bønnen, Os saaledes af Haandværks Folkene og andre troeværdige Folk er beffrevet: At de meget hellere maatte blive ude end holde Bedestund paa den maade det, de fleeste tiider efter beretning, skeer, da de meere skal bruge stimen, Rarmen, spøg og Slagsmaal, end holde sømmelig Andagt særdeles under Bønnens oplæsning af Versiculario; Altsaa anlediges Vi, saavel af den gamle u-orden, som dette nye skammelige forretagende, Erbødigt og tjenstligst at anmode Hr. Professor, som Skoelens Rector: at ei alleene Disciplerne, som sidste Markets uge have været tilstæde ved Bønnen her i Kirken, maae vorde nøye examinerede om den insolence og det vold som da er giort paa Kirkens nye Stoele og Alteret, til Velfortient straf for den eller de, der ere skyldige udi saa forargelig og skarnagtig een gierning, men Skolens Discipler, alvorlig og offentlig advarede om at entholde sig fra saadan og andet utilbørlig forretagende, i den tid de af nødvendighed bør være i Kirken for at forrette og bievaaene Sangen og Guds tienniste, og paa andre

tider aldeles at være af Kirken, naar de der intet have at forrette, siden Os er sagt: At de imellem Skole timerne iidelig skal have deres gang i Kirken og imidlertid forretage sig mange uanstændige ting med stønen, Varmen og springen paa Kirkens Stole og Pulpiturer, ia at de ydermeere udi den tiid Arbeids Folkene ere hjemme at spiise, skal lade sig indelucke i Kirken for der at have deres usømmelige frihed og exercere adskilligt til Kirkens ruin og u-zjir, hvilket u-muelig effterdags kand tolereres; thi saafremt nogen af Skoelens Discipler eller andre Privatister paa saadanne tiider effterdags skulle blive attraperede i Kirken, anseer Mand dem, som de der enten virkelig har forøvet eller vil forøve onde gierninger til at Spolere og vanziire Kirken. Og skulle nogen betrædes ved saadanne gierninger, kand de vente, derfor at blive tilbørlig afstraffede andre til exempel og Affkye, enten som aabenbare Bolds=Mand der berøve Kirken sin pyndelse, eller, som u-regierlig ungdom med at staae i Gabestocken og anden tilbørlig straf effter Gierningens Beskaffenhed og Personernes Alder, alt i conformité af Hans Mants Lov og Forordninger; Til hvilken ende Vi, som Kirkens Forsvar erbyder Os at give den eller de een Discretion af 1 til 4 Rdl., som oplyser af hvem dette sidste for bemelte skammelige Arbeide er forøvet, eller de, der effterdags maatte forretage sig noget til Kirkens skade og Vanziirelse, være sig Discipler eller andre uden forskjæl af stand eller Alder; hvilket Vi i alt Erbødigst og tjenstligst bede at lade publicere for hver Lecties Discipler i særdeleshed, paa det eenhver kand vide at vogte sig for uleilighed og paafølgende straf naar de hereffter paa u-sædvanlige tiider eller i usømmelige forretagende i Kirken betrædes. Vi forsikre Os herudinden om Hr. Professors gode Assistance og justice saavel til den forregaaende onde Giernings Mand

opdagelse og Afstraffelse, som til saadanne og andre insolen-
cers mueligste forrebyggelse, saavit Skoelens Discipler be-
treffer og med ald Consideration forblive

Belædle, Velbyrdige og Høylærde

Hr. Professor og Rector

Deres

Ærbødige og Tienstfyldigste

tiennere.

B. Simonsen. A. Martfelt. C. Erichsen.

Christian

I. S. Grube.

Nørager.

Odense

den 14de Oct. 1749.

Belædle, Velbyrdige og Høylærde Søren Anchersen
Professor ved Gymnasium og Rector Scholæ.

B.

Belædle, Velbyrdige og Høylærde

Høystærede Hr. Professor og Rector!

Da Sti Knuds Kirke nu med saa megen Befostning og umage er fat i den stand: at Guds Tienniste der igien førstkommande Sondag som er den første i Advent til Høymesse skal begyndes og siden continuere; Saa have vi, paa Kirkens veigne, som dends Forsvar herved tiensftligst skullet anmode Hr. Professor som Skoelens Rector: At samtlige Discipler af den Latine Skoole offentlig og alvorlig maa blive advarede om at entholde sig fra alt det som kand forarsage Kirken nogen u=Ziir paa sine Stoele og Ornamenteer være sig enten ved at udskiare Navne eller andet derpaa eller ved at springe omkring i og paa Stoelene og hvad som i almindelighed kand forarsage Kirken skade, u=Ziir og ny Befostning, til hvilket saameget bedre at forrekomme det behagelig effter aftale med Hans Høylærverdighed Hr. Vistoppen og Deres Velbyrdighed maatte foranstaltet og befales:

1. At ingen af Skoelens Discipler imellem de tiider og timer, udi hvilke Guds Tienniste i Kirken forrettes, under nogen slags prætext maa understaae sig at komme i Kirken der at have Gang og passage, mindre at forretage sig noget enten udi Taarnet, paa orgel værket, Palpaturerne eller nedem i Kirken hvorved den i mindste maader kand tage skade eller med stimen, støyen og løben at giøre opstyr og forarsage ureenhed i Kirken.

2. At Disciplerne under Prædikenen blive staaende i Choret paa deres stæder, og icke, som forhen er skeed, tilledes at gaae hen i Gangene, under paastud, at høre Prædikenen, hvilket giver Anledning til adskillig uorden og udgang af Kirken, og da Choret nu ved forværkets forandring saaledes er indrettet: at de gierne der kand høre Prædikenen, saa er den forhen brugte needgang ei allene unødvendig, men endog Kirken til præjudice, siden de forte Stoele, hvorudi Skoelens Discipler pleje at sidde under Prædikenen, til Menighedens afbetienning behøves og altsaa dertil distineres.

3. Da det er formodentlig, at der ved den Daglige Bøn i Kirken, samt Løverdags- og Froe-Prædikenerne fornemmelig gives Lejlighed til at øve et og andet utilbørligt og uanstændigt i Kirken, naar visse Lectier eller nogle faa Discipler der indfinde sig for at Synge, saa var det at hynste: at der alletider maatte være en Lærere tilstæde paa det Disciplerne kunde være under fornøden opsyn saavel berørte tiider som Søn- og Fredagene imedens Guds Tienniste forrettes, effter Forordningen af 17de Aprilis 1739.

4. Maatte Skoelens Discipler advaars: at enholde sig fra at kaste med Steene, Bolde eller andet paa Kirkens Tag og Muure, hvorved Taget og Vindverne offte ere blevne beffadigede, samt og fra at tage Steene af Gravene paa Kirkegaarden, og der med Steene at kaste efter hverandre. Endelig

5. Maatte de i almindelighed tilholdes: at vogte sig fra at forretage noget enten i Kirken eller paa Kirkegaarden, hvorved den fandt tage skade og vanziives, alt under vederbørlig straf naar nogen betrædes eller overbeviises at sette den advarsel som dem nu gives tilside og derimod at handle.

Vi forsee Os herudinden til Hr Professors gode foranstaltning og forhøbe: at herover siden alvorlig bliver holdt, Med ald Consideration forblivende

Belædle, Velbyrdige og Hønlærde
Hønstarede Hr. Professor og Rectors
tjenstskyldigste
tjennere

A. Martfeldt. C. Erichsen. J. Nielsen.

C. Nørager. I. S. Grube.

Odense d. 23de Nov. 1754.

Belædle, Velbyrdige og Hønlærde
Hr. Søren Anchersen
Professor eloquentiæ ved Odense Gymnasium
og Rector Scholæ sammesteds.

(Originalerne i Skolens Archiv, hvor ogsaa findes et Udkast af Anchersen til et Reglement, overensstemmende med de foranstøttede Punkter i Magistratens sidste Skrivelse. Ved samme Leilighed blev det indskræppet, at efter Forordn. af 17de April 1733 § 36 vare Lærerne forbundne til at følge med Disciplene; men hvor mange Uordener og forargelige Væier der ogsaa senere af Mangel paa Tilsyn foregik i Kirken under eller istedetfor den daglige Bøns Holdelse, veed Sagnet endnu at fortælle om. Først ved Cancellie-Skrivelse af 15de Marts 1783 blev det efter Rector Taubers Indstilling tilladt, at „Chors eller Bøns Holdelse For- og Eftermiddag maa ophøre, saasom det blev foreslået, at saadan Chors og Bøns Holdelse har været Disciplene til Adspørelse og ingen til Nytte eller Opbyggelse, da ingen indfanet sig i Ki kerne at bivaane denne Forretning; dog saaledes, at Skolens Rector paaseer, at saadanne Chors og Bøners Holdelse paa Skrifte- og Communionstid Dagen med al mulig Sømmelighed og anstændig Andagt bliver forrettet“).

Efterretninger
om
Odense Cathedralsskole
for
Skoleaaret 1863—64.

Afgangsexamen 1863.

A. For Studerende.

Ved Ministeriets Skrivelse af 10de Juni f. A. underrettedes Rector om, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for de studerende Disciple vilde ved alle Skoler være at afholde Tirsdagen d. 23de Juni (Udarbeidelse i Modersmaalet, latinſk Stiil), Torsdagen d. 25de (arithmetiſk Opgave, tydſk Stiil) og Fredagen d. 26de (Overſ. fra Latin til Danſk, geometriſk Opgave). Tillige meldtes ved ſamme Skrivelse, at da Underviisningsinspecturen ikke vilde faae Veilighed til at overvære Afgangsexamens mundtlige Prøve i Odense Cathedralſkole, vilde Ministeriet overlade det til Rector, overeensſtemmende med de gjeldende Regler, at anordne det Fornødne med Hensyn til ſamme.

Til Afgangsexamens anden Deel indſtillede ſig følgende elleve Candidater, ſom havde underkaſtet ſig Examens første Deel i Aaret 1861:

1. Baldemar Frederik Nicolai Bille, Søn af Gjeſtgiver Bille i Odense, født i Ringſted d. 19de Januar 1845, optagen, efter at have erholdt Aldersdiſpenſation, i Skolens 1ſte Claſſe d. 6te November 1854.

2. Carl Wilhelm Johannes Camradt, Søn af Pastor Camradt i Herringe, født i Endelave d. 2den Juli 1843, optagen i 3die stud. Classe d. 23de August 1856.

3. Frands Daniel Thorning Engelstoft, Søn af Biskop Engelstoft i Odense, født i Kjøbenhavn d. 4de Juli 1844, optagen, efter at have erholdt Aldersdispensation, i 1ste Classe d. 23de August 1853.

4. Carl Adolph Feilberg, Søn af Pastor Feilberg i Ullerup, født i Vestervedsted d. 1ste October 1844, optagen i 3die stud. Classe d. 23de August 1857.

5. Christian Urban Hansen, Søn af Raadmand, Kjobmand Urban Hansen i Odense, født sammesteds d. 16de December 1844, optagen i 1ste Classe d. 23de August 1855.

6. Albert Theodor Hasselager, Søn af afd. Pastor Hasselager i Sønder-Naraa, født sammesteds d. 7de Mai 1841, optagen, efter Ministeriets særskilte Tilladelse, i 3die stud. Classe d. 23de August 1857.

7. Hans Frederik Nissen, Søn af Skolelærer Nissen i Snekstrup, født sammesteds d. 22de November 1842, optagen i 2den Classe d. 23de August 1853.

8. Sophus Christian Keenberg Pade, Søn af Godsforvalter Pade paa Langensø, født sammesteds d. 19de Juni 1844, optagen i 1ste Classe d. 23de August 1854.

9. Jes Johan Petersen, Søn af Apotheker Petersen i Odense, født sammesteds d. 6te September 1845, optagen i 1ste Classe d. 23de August 1855.

10. Christian Emil August Schøller, Søn af afd. Kammerherre v. Schøller til Margaard, født sammesteds d. 2den November 1843, optagen i 2den Classe d. 23de August 1854.

11. Niels Christian Katharius Worm, Søn af

Pastor Worm i Sønderjød, født i Uggerød d. 20de September 1845, optagen i 5te stud. Klasse d. 23de August 1859.

Til Afgangsexamens første Deel indstillede sig følgende 15 Disciple af sjette Klasse: Hans Leon Wladimir Harald Bjering, Andreas Gorm Hansen, Hans Wilhelm Hansen, Wilhelm Alfred Høy, Carl Wilhelm Ludvig Rankau Huth, Daniel Wilhelm Emil Lehmann, Frederik Christian Lund, Julius Holger Petersen, Georg Lauritz Johan Annæus Sief, Ludvig Emil Damkjær Silfverberg, Robert Johannes Alexander Stricker, Hans Jensen Truelzen, Peter Sophus Vilhjelms, Otto Christian Ferdinand Windinge, Thor Frederik Winther, af hvilke efter Examen tretten bleve opflyttede i syvende Klasse; af disse forlod Stricker, da hans Fader blev forflyttet til Aalborg, Skolen for at gaae over til Aalborg Cathedralskole.

Opgaverne ved de skriftlige Prøver af Examens begge Afdelinger have været følgende:

1. Udarbejdelse i Modersmaalet: „Hvilke Pligter har Mennesket med Hensyn til Dyrene?“

2. Latinsk Stil: Plataæ, der hørte til Boetiens anseete Stæder, kan tjene til Exempel paa, hvor store Ulykkes Omstiftninger mange græske Byer have lidt ved Fremmedes Raaben og endnu meer ved Grækernes indre Stridigheder og Krige. Da Plataenserne trængtes af Thebanerne, der stræbte at bringe alle Boetiens Stæder under deres Herredømme, sluttede de omtrent tredive Aar før den første Perserkrig Forbund med Athenenserne, og med hvor stor Trost de bevarede dette, sees af den følgende Tids Historie. I Slaget ved Marathon er det bekjendt, at Plataenserne ene af alle Grækerne ydede Athenenserne Hjælp, medens de øvrige nølede af Frygt eller af andre Grunde.

Da Xerxes angreb Grækenland, besteg en Deel af Plataenserne, som selv, fordi de boede inde i Landet, ingen Skibe havde, Athenienserne Skibe og fægte dem paa dem ved Artemisium. Da dernæst Xerxes havde indtaget og opbrændt deres By, deeltog sex Hundrede af dem i det Slag, som har gjort Plataens Navn berømt ved Mardonius's og Persernes Nederlag. I Begyndelsen af den peloponnesiske Krig bleve Plataenserne, fordi de holdt sig til Athenienserne Parti, beleirede af Lakædæmonierne og, da de i to Aar havde udholdt Belæiringen, ved Hunger nødte til at overgive sig; mange af dem bleve henrettede, Byen nedrevet; dem, der vare blevne tilovers, gave Athenienserne, til hvem de vare flygtede, Borgerrret hos sig. Efterat fyrrethve Aar vare hengaaede, blev Plataæ gjenopbygget efter den Fred, der har faaet Navn af Antalkidas; men da Plataenserne i den Krig, der fort efter opstod imellem Lakædæmonierne og Thebanerne, deels frivillig deels tvungne havde sluttet sig til Lakædæmonierne, indtog Thebanerne Byen og ødelagde den aldeles. Da den havde ligget øde i meer end halvtresindstyve Aar, blev den gjenopreist efter Alexander den Stores Død.

Omskiftning, vicissitudo. tranges premor. „boer inde i Landet“ udtrykkes ved Adjectivet *mediterraneus* (boende inde i Landet). deeltager intersum. gjenopreiser, restituo.

3. Oversættelse fra Latin til Dansk: In medio ardore belli Punici secundi, quum, exhausto ærario privatorumque fortunis attritis, ne species quidem luxuriæ ferenda videretur, M. Oppius, tribunus plebis, legem tulerat, ne qua mulier plus semunciam auri haberet nec vestimento versicolori uteretur neu iuncto vehiculo in urbe aut propius inde mille passus nisi sacrorum publicorum causa uteretur. Alquot annis post belli finem, L. Valerio Flacco et M. Porcio Catone consulibus,

M. Fundanius et L. Valerius, tribuni plebis, ad plebem tulerant de lege Oppia abroganda, eamque rem quum multi nobiles homines adiuvabant, tum matronæ vehementissime perfici cupiebant; itaque vias urbis aditusque in forum obsidebant viros descendentes ad forum orantes ut, florente republica, crescente in dies privata omnium fortuna, matronis quoque pristinum ornatum reddi paterentur. Sed resistebant tribunis legemque Oppiam defendebant præter alios collegæ duo et consul M. Cato, homo in omni vita severissimus. Eius oratio, qua tribunos legem abrogare studentes et cives et matronas increpuit, apud Livium in libro tricesimo quarto annalium refertur, ex qua libet brevem locum excerpere: Sæpe me querentem de feminarum, sæpe de virorum, nec de privatorum modo, sed etiam magistratuum sumptibus audistis, diversisque duobus vitiis, avaritia et luxuria civitatem laborare, quæ pestes omnia magna imperia everterunt. Quo melior lætiorque in dies fortuna reipublicæ est quoque magis imperium crescit et iam in Græciam Asiamque transcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas, et regias etiam attractamus gazas, eo plus horreo, ne illæ magis res nos ceperint quam nos illas. Iam nimis multos audio Corinthi et Athenarum ornamenta laudantes et antefixa fictilia deorum Romanorum ridentes. Ego hos malo propitios deos, et ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur.

iunctum vehiculum forspændt Vogt. propius mille passus = propius quam m. p. Antefixa af ante figo Tempelprydelser (paa Bygningens ydre Sider, Tag, Gavl o. s. v.). Fictilis af Leer, af Pottemagerarbejde, Teglbænderarbejde.

4. Tyndsf Stil: Allerede Ludvig den trettende byggede et Slot i Versailles; men det var kun et lidet pryd=

Løst (schmuckløs) Jagtslot, hvor Kongen, der var en lidenskabelig Jagtelsker, aarlig pleiede at opholde sig en kort Tid for at hengive sig til denne Fornøielse; den egentlige Residents var i Paris eller St. Germain. Under Ludvig den 14des Mindreaarighed (Minderjåhrigkeit) stod dette lille Slot i Versailles aldeles forladt; heller ikke i de første Aar af hans Selvregjering finder man noget Spor af, at han har ydet (vidmen) det nogen fortrinlig Opmærksomhed. Først fra Aar 1660 af begyndte de store og kostbare Arbejder, hvorved Ludvig den trettendes bestedne Jagtslot omdannedes til det prægtigste Kongesæde i Europa, svarende (entsprenden) til Frankrigs Magt og Ludvig den 14des Prægtfyge og til de høie Forestillinger, som han nærede (hegen) om den kongelige Værdighed. Residentsen, der havde vejlet imellem Paris og St. Germain, forlagdes ganske til Versailles. Urolighederne i Paris under Kongens Mindreaarighed havde indgivet ham en Uvillie imod denne Stad, fra hvilken han engang havde maattet flygte hemmeligt, og han troede, at det stemmede bedst med det uindskrænkede Herredømme, hvori han satte Kongedømmets Væsen, at Herstøeren holdt sig fjernet fra den store Hob. I St. Germain kunde han (saaledes fortæller man i det Ringeste) ikke taale Synet af det ikke langt bortliggende Abbedie St. Denis, hvor de franske Konger begravedes.

5. Arithmetisk Opgave: Naar man til to ubekjendte Tals Produkt lægger deres Sum, faaer man et bekjendt Tal a , og naar man fra deres Produkt trækker Summen, faaes et andet bekjendt Tal b . Hvorledes udtrykkes de to ubekjendte Tal ved a og b ? Hvorledes maa a afhænge af b , for at de ubekjendte Tal skulle blive ligestore, og hvor store blive de i saa Tilfælde?

6. Geometrisk Opgave: Af en Trekant kjender man den ene Høide h og de to Vinkler A og B , der ligge ved Grundlinien. Trekantens Sider og Areal skulle udtrykkes ved h , A og B i Formler bequemme for Logarithmeregning, og beregnes for $h = 10$ Alen, $A = 30^\circ$, $B = 63^\circ 28' 45''$.

I Censuren over de skriftlige og mundtlige Prøver deltog med Lærerne Hr. Stiftsprovst Damgaard i Religion, Pastor Erone i Historie, Cancellieraad Dreyer i Naturlære, Chordegner Jensen i Mathematik og Cand. pharm. Schiøtz i Naturhistorie.

B. For Realister.

Ved Ministeriets Skrivelse af 10de Juni f. A. tilkjendegaves, at den skriftlige Deel af Afgangsexamen for Realdisciple ved samtlige Skoler, i hvilke denne Examen i dette Aar afholdtes, skulde finde Sted efter følgende Schema:

Tirsdag d. 23de Juni Formiddag: Udarbeidelse i Modersmaalet (bunden Opgave);
 Eftermiddag: Geometrisk Tegning;
 Torsdag d. 25de — Formiddag: Tydsk Stiil;
 Eftermiddag: Regning;
 Fredag d. 26de — Formiddag: Geometrisk Opgave;
 Eftermiddag: Engelsk Stiil;
 Lørdag d. 27de — Formiddag: Dansk Stiil (fri Opgave);
 Eftermiddag; Arithmetisk Opgave;

endvidere, at den mundtlige Deel af denne Examen, som Professor Mundt i Egenskab af Examenscommisfær vilde

overvære, vilde være at afholde Mandag d. 13de, Tirsdag d. 14de og Onsdag d. 15de Juli; der skulde meddeles Examinationskommisfaires Underretning om, hvilke Mand der udenfor Skolens Lærerpersonale vare formaaede til at fungere som Censurer i de enkelte Fag; de tidligere givne Regler om Charakterberegningen vilde ogsaa iaar blive at følge.

Opgaverne ved den skriftlige Deel af denne Examen have været følgende:

1. Udarbejdelse i Modersmaalet I: At fortælle Carl den Stores Historie.

2. Udarbejdelse i Modersmaalet II: At forklare Ordspørgene: „Det er ikke Alt Guld, som glimrer“ og „Man skal ikke skue Hunden paa Haarene“ og vise, hvorvidt de indeholde en fælles Tanke og hvorvidt en forskjellig.

3. Tydsk Stil: Den store Kunstner Leonardo de Vinci blev født i Midten af det femtende Aarhundrede i Toscana og døde i Frankrig i det nittende Aar af det følgende Aarhundrede. Udmærket ved alle Aandens og Legemets Gaver var han eet af de fleersidigste (vielseitig) Mennesker, som Jorden nogensinde har baaret, og fuld af utrættelig (unermüdligh) Iver efter at udvide sine Studier for at udstrække (ausdehnen) Kredsen af sin Dannelse. Han var smuk, velskabt, kraftig, og Mester i de ridderlige Kunster Ridning, Dands og Fægten. Han var ikke blot Maler, men desuden endnu Architect, Billedhugger, Musiker og Digter. Med den største Iver drev han alle videnskabelige Studier (den Studien obliegen), der ere nødvendige til Begrundelse (Begründung) af de forskjellige Kunster, og han har selv efterladt flere Skrifter. Endelig maae endnu hans talrige Opfindelser i Krigsbygningskunsten (Kriegsbaukunst) og hans Virksomhed (Thätigkeit) i dette Fag erindres.

4. Engelsk Stil: Blandt de fattige Familier i Omegnen var der een, som jeg især holdt af at besøge. Den lille Hyttes reentlige Døtre kunde ikke undlade at tiltrække sig Ens Opmærksomhed, der blev endnu mere forøget ved Eiermandens slaaende Udseende (appearance). Hans bydende Holdning (carriage), hans frække Ansigt (countenance) viste tydeligt, at han, ligesom mange af hans Naboer, var en Smugler. Han var opdraget til at dyrke (till) Jorden, men hans Ønsker vare afgjort (decidedly) for et søfærende Liv. Netop da han havde naaet sit tyvende Aar, døde hans Fader og efterlod ham som Arving (inheritor) til den lille Eiendom. Han fulgte (yield to) snart sin naturlige Tilbøielighed og blev Sømand, men mistede sit Skib i en Storm. Uden nogen Udsigt (chance) til at ernære sin Familie, blev han tilfaldt optagen i en Smugler-Bande (gang). Han kæmpede adskillige Gange imod de Skibe, som udsendtes af Regjeringen for at ødelægge Banden, og faldt tilfaldt i en saadan Kamp, efterladende en talrig Familie, aldeles blottet for Livets første Fornødenheder.

5. Arithmetisk Opgave: Af Ligningen

$$\sqrt{x - a} + \sqrt{x - b} = c$$

søges x .

Eksempler: 1) $a = 1$, $b = 6$, $c = 5$

2) $a = 7$, $b = 4$, $c = 1$

De fundne Værdier af x prøves ved at indsætte dem i den givne Ligning.

6. Geometrisk Opgave: Af et Rectangel er givet Omkredsen $= p$ og Arealet $= A$. Hvilke ere Siderne?

Hvilket Rectangel med samme Omkreds p har det størst mulige Areal?

7. Regneopgave: Hvormeget bør betales i danske Penge for 382 Rod Søl, naar 5539 hollandske As koste

22 Gylde 4 Cents? 1 Pund dansk Sølvvægt à 32 Lod er 467,71 fransk Gram. Et hollandsk Troppund er 492,17 fransk Gram og deles i 10240 Ms. En hollandsk Gylde er $73\frac{3}{4}$ Skilling dansk og deles i 100 Cents.

Geometrisk Tegning: En retstaaende Kugle hviler med sin Grundflade paa Horizontalplanet og gjennemskjæres med en Plan, som er parallelt med Verticalplanet uden at falde sammen med Axen. Der forlanges den verticale Projection af den krumme Linie, som Skjæringen frembringer.

I Censuren over de skriftlige og mundtlige Prøver deltog Hr. Prof. Mundt i Mathematik og Naturlære, Pastor Westerbeo i Engelsk og Cand. pharm. Schiøtz i Naturhistorie.

Af de ni Disciple af femte Realclassens øverste Afdeling, som indstillede sig til denne Examen, bestode følgende otte: Peter Bendø (17 Aar gl.), Harald Carl Bille ($15\frac{1}{2}$ A.), Johannes Ludvig Camradt (18 A.), Christian Krarup ($17\frac{1}{2}$ A.), David Wilhelm Victor Madsen (16 A.), Niels Wilhelm Møller (17 A.), Hans Teisen ($15\frac{1}{2}$ A.) og Valentin Emil Thyssen ($15\frac{1}{2}$ Aar). En Discipel forlod Examen.

Dimittenderne have ved denne Examen erholdt følgende Charakterer:

Candidaternes Navne:	Første Afdeling.				Anden Afdeling.							Hoved- Charakter.	Behovst.		
	Tryk.	Frans.	Geographie.	Naturhistorie.	Udarbejdelse i Probersmaalet.	Ratin, mundtlig.	Ratin, skriftlig.	Græsk.	Religion.	Historie.	Arithmetik.			Geometrie.	Naturkø.
B. F. N. Bille	g.	g.	mg.	mg.	g.	g.	g.	g.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	AndenCharakt.	—
E. B. F. Camradt	g.	g.	ug.	mg.	mg.	g.	tg.	tg.	g.	g.	g.	g.	g.	AndenCharakt.	—
F. D. Th. Engelstoft	tg.	tg.	g.	g.	mg.	tg.	tg.	tg.	tg.	g.	g.	mg.	g.	AndenCharakt.	—
E. A. Feilberg	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	tg.	Første Charakt.	—
Chr. U. Hansen	mg.	mg.	ug.	ug.	mg.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	Første Charakt.	ug.
A. Th. Hasselager	g.	mg.	g.	g.	mg.	g.	g.	tg.	g.	tg.	g.	g.	g.	AndenCharakt.	mg.
H. F. Nissen	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	tg.	mg.	mg.	g.	Første Charakt.	—
⁵ S. Chf. N. Pade	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	ug.	g.	Første Charakt.	—
J. J. Petersen	mg.	mg.	ug.	ug.	mg.	g.	g.	mg.	mg.	mg.	ug.	ug.	ug.	Første Charakt.	—
Chr. E. A. Schøller	mg.	mg.	mg.	mg.	g.	g.	g.	tg.	g.	g.	g.	g.	g.	AndenCharakt.	—
N. Chr. K. Worm	g.	mg.	g.	mg.	g.	tg.	g.	tg.	tg.	mg.	mg.	mg.	g.	AndenCharakt.	—

2. Underviisningen.

Ogsaa iaar har anden Fællesclasse været deelt i to fideordnede Hold, ligesom ogsaa de toaarige Classer have været deelte i enkelte Fag. I Lærerpersonalet er der ikke foregaaet nogen Forandring; i Adjunct Fabers Fraværelse under Rigsdags-Samlingen besørge des hans Fag af de samme Lærere, som ifjor vicarierede for ham:

Fagene have været fordeelte saaledes i indværende Skoleaar:

Rector: Latin og Græst i VII.....	15	Timer.
Overlærer Pefolii: Latin i VI og V, Dansk i IV og III st. samt i I Fællesclasse.....	26	—
Overlærer Sicf: Græst i VI og V, Fransst i VI-III stud.....	20	—
Overlærer Kragh: Mathematif i VII-IV st., Naturlære i VII.....	28	—
Adjunct Silfverberg: Hebraist i VII, Græst i IV, Latin i IV og III.....	27	—
Adjunct Broberg: Tysst i VI og V, samt i I, Fransst i Realclasserne.....	23	—
Adjunct Faber: Religion i VII-V st. og I, Dansk i VII-V st., Historie og Geogr. i IV Realcl.....	24	—
Adjunct Bogelfang: Historie og Geographie i VII-III st. samt i V Realcl.....	24	—
Adjunct Strøm: Naturhistorie i hele Skolen, Fransst i II A.....	26	—
Adjunct Burd: Dansk i III Realcl. og II A B, Engelsst i Realclasserne.....	25	—

Adjunct Haugsted: Endst i IV, III st. og Realcl. IIA og B	23	Timer.
Adjunct Christensen: Endst i V Realcl., Reli- gion i IV st. — IIB, Fransk i IIB.....	25	—
Adjunct Hastrup: Historie og Geographie i III R. — I, Dansk i V og IV R.	26	—
Adjunct Johansen: Matematik i Realclasserne og III stud., Naturlære i V Realcl., Fri- haandstegning og geometrisk Tegning i Real- classerne.....	32	—
Lærer Hansen: Regning i Realclasserne samt II A B og I.....	14	—
Kammerassessor Bastrau: Skrivning i hele Skolen, Frihaands- og geometrisk Tegning i III stud. — I	23	—
Syngelærer Schönberg: Sang i hele Skolen..	6	—
Lærerne Holm og Lauritzen: Gymnastik i hele Skolen.....	10	—

Følgende Schema viser, hvormange ugentlige Timer der har været tildeelt hvert Fag i de forskjellige Classer:

Fagene:	VII	VI	V St.	V R.	IV St.	IV R.	III St.	III R.	IIA	IIB	I	Summa
Dansk	3	2	2	3	2	3	3	3	5	5	5	36
Engelsk	"	3	3	4	3	4	2	4	5	5	5	38
Fransk	"	3	3	4	2	4	3	4	5	5	"	33
Engelsk	"	"	"	4	"	4	"	4	"	"	"	12
Latin	8	8	8	"	8	"	9	"	"	"	"	41
Græsk	5	4	5	"	5	"	"	"	"	"	"	19
Hebraisk	3	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	3
Religion	2	2	3	"	3	2	3	2	3	3	3	26
Historie og Geographie...	3	5	4	4	4	5	4	5	5	5	5	49
Begning og Mathematik..	5	4	4	7	4	6	4	6	4	4	4	52
Naturhistorie	"	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	21
Naturlære	3	"	"	3	"	"	"	"	"	"	"	6
Skrivning	"	"	"	"	1	2	2	2	3	3	4	17
Tegning	"	"	"	3	"	2	2	2	2	2	3	16
Sang	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22

Forklaring om Deling eller Forening af visse Classer i nogle Fag findes i Programmet for foregaaende Aar.

Under 9de September f. A. har Ministeriet tilladt, at Afsens Lærebog i den bibelske Historie lægges til Grund for Underviisningen i Bibelhistorie i 3die studerende Klasse og successivt opad.

Som Fortsættelse af hvad der i de foregaaende Aars Programmer var berettet om Indførelsen af Øvelser i Riffelskydning meddeles her Følgende:

Under 31te Juli f. A. modtog jeg følgende Rundskrivelse fra Ministeriet:

„Efter Indstilling af Gymnastikdirecteuren vil Ministeriet herved have bestemt, at der efter hvert Skoleaars

Slutning i August Maaaned skal af de lærde Skolers Rectorer indgives en Beretning til Ministeriet om Resultatet af de ved hver Skole i det forløbne Skoleaar foretagne Skarpskydningsøvelser med Riffel, affattet efter det hoslagte Schema og indeholdende de ved dette forlangte Oplysninger.

I Forbindelse hermed maa Ministeriet med Hensyn til selve Øvelserne tilføie Følgende til Sagttagelse for Fremtiden:

at der bør stræbes hen til, at hver Discipel aarlig kommer til at gjøre 75 Skud eller i et toaarigt Cursus ialt 150 Skud, saaledes at paa den anden Side dette Antal Skud bliver Maximum af Skud, der tilstaaes hver Discipel især;

at det nøiagtig paasees, at Disciplene ved Øvelserne ikke gaae over fra en kortere til en længere Skuddistance, forinden de paa den kortere Afstand med nogenlunde Sikkerhed kunne sætte deres Skud i den inderste Cirkelflade (2 Fods Diameter) af Skiven. Den længste Afstand, paa hvilken Øvelserne bør finde Sted, vil i Reglen være at indskrænke til 300 Alen;

at der drages Omhu for, at Skolen, forsaavidt den ikke benytter Skydebaner, der tilhøre andre Skydeselskaber, eller som allerede ere forsynede med saadanne Requisite, forsynes med de paa vedlagte Fortegnelse ommeldte Requisite, dog at hvor Skolen allerede maatte have anskaffet en Træramme til Skiven, denne benyttes istedetfor at om byttes med en Jernramme.

Sluttelig har Man endnu at henlede Opmærksomheden paa, at Gymnastikdirecteuren, med Hensyn til at Disciplene i de lærde Skoler jævnlig under Gymnastikøvelserne ere iførte Frakker, som hindre dem i Øvelserne, har fundet det ønskeligt, at Disciplene i de lærde Skoler møde til Undervisning i Gymnastik i en Lærreds eller anden let Trøie

eller i alt Fald afføre sig Frakkerne under Øvelserne, idet man ikke paatvivler, at der fra Skolens Side vil paa en af de nævnte Maader findes Middel til at fjerne denne Ulempe“.

Bed det i Skrivelsen omtalte Schema, der indsendtes udfyldt under 22de August f. A., oplystes bl. A., at Antallet af Disciplene, som deeltog i Øvelserne, havde været 26 (deriblandt 9 af V Realcl. A), at Skuddenes Antal havde været 339 paa 100, 393 paa 200 og 255 paa 300 Alens Distance, tilsammen 987, og at Øvelserne indtil Sommerferien vare blevne afholdte paa 9 Dage (sædvanlig om Løverdagen fra Kl. 3—7). I Begyndelsen af det nye Skoleaar indtraadte en Standsning i Øvelserne deels fordi den Officeer, som skulde lede dem, i Begyndelsen af September drog herfra med Bataillonen til Leiren i Slesvig, deels fordi Skydebanen brugtes hele Dagen indtil d. 10de October til den store Recrutfkole, som var samlet her; dog havde Skolen Skydeøvelser endnu 2 Gange i Løbet af October. Hvad den ligeledes i Ministeriets Skrivelse omtalte Fortegnelse over Rekviziter angaaer, da forlangtes ved den anskaffet en Jernramme med Stiver til en Skive, to Skiver af Paklærred, en Sigtemaskine med Vænk, et Sigtestativ, en Stangpasser, en Studviser, en Signalfang med Flag, en Signalklokke, anbragt i en Trefod af tre Alens Høide, en Feltstol og et Vord til den, som fører Skydeprotokollen. De fleste af disse Rekviziter vare imidlertid indrømmede Skolen til Brug ved de militaire Auctoriteters Belvillie, saa at Skolen indtil videre kun behøvede at anskaffe en Sigtemaskine og en Signalklokke foruden Skiverne.

Bed Skrivelse af 13de April d. A. underrettede Ministeriet Forstanderskabet om, at Samme efter Indstilling af Gymnastikdirecteuren bifalder, at der til Opmuntring for Di-

sciplene ved hvert Skjodeaars Slutning afholdes en Præmie-
 skidning, hvortil Præmier maae kjøbes til et Beløb af
 15 Rd.

3. De i Skoleaaret gjennemgaaede Pensa.

Danst

I Klasse. Til Dplæsning er benyttet Lefoliis „Fortællinger og Sagaer“, anden Samling. Efter Sammes „fortællende Digte for yngre Børn“ er der lært Digte udenad, ugentlig henved tredive Linier. Stilene have været Gjenfortællingsstile, og der er skrevet een hver Uge, altid paa Skolen, dog i den sidste Deel af Aaret saaledes, at de Disciple, der ikke have kunnet faae deres Stil færdig paa Skolen, have faaet Lov til at skrive den færdig hjemme. Til Dvelse i mundtlig Fremstilling er der deels benyttet tidligere skrevne Stile, deels Stykker af Læsebogen. Hovedsætningerne af Sproglæren, Tegnsætningen indbefattet, ere blevne udviklede og indøvede deels i Anledning af Stilenes Gjennemgang, deels ved Analyse; mod Slutningen af Aaret er det, der saaledes var blevet indøvet mundtlig, blevet efterseet og gjennemlæst i Lefoliis korfattende Sproglære. Om Fremgangsmaaden i det Hele findes der nærmere Forklaring i Indbydelseskrifterne fra de tidligere Aar. — II Klasse A og B. Til Dplæsning er benyttet Lefoliis Fortællinger og Sagaer 2den Samling og Sammes fortællende Digte for yngre Børn, og af disse er der ugentlig lært et Stykke paa omtrent 20 Linier. Dvelserne i mundtlig og skriftlig Fremstilling have mest bestaaet i Gjengivelse af en Fortælling, Læreren forud havde meddeelt; Stoffet

har været hentet fra Halvdan Svartes, Harald Haarfagers og Hakon Adelfsteens Sagaer. Disse Stile ere blevne begyndte paa Skolen under Læreren's Veiledning, strax efter at Fortællingen var meddeelt, og fuldendte hjemme. Nogle Stile have bestaaet i Medskrivning efter Diktat, en Mening ad Gangen, til Indøvelse af Tegnsætningen. Der er skrevet een Stil hver Uge. De saaledes meddeelte Fortællinger ere senere af Disciplene blevne gjentagne mundtlig. Underviisningen i Sproglære er foretagen ved Samtale under Læsningen og Gjennemgaaelsen af de rettede Stile; i Lefoliis Sproglære ere Hovedstykkerne med nogle faa Undtagelser og desuden endeel Anmærkninger gjennemlæste af Disciplene og udviklede for dem, uden at der har været foresat Lectie til Hjemmelæsning.

— III Realclasse. Til Dplæsning er benyttet Funch, Røgind og Warburgs Læsebog og Lefoliis fortællende Digte for ældre Børn, og af disse er der ugentlig lært et Stykke paa omtrent 20 Linier. Af Stile er der skrevet een hver Uge; de have meest bestaaet i Gjengivelse af noget Fortalt, hvortil især de sammenhængende Fortællinger af Nordens Gudelære ere benyttede; de ere blevne begyndte paa Skolen og fuldendte hjemme. Nogle Stile have bestaaet i Medskrivning efter Diktat, en Mening ad Gangen, især for at befæste i Tegnsætningen. Til mundtlig Fremstilling ere de tidligere skrevne Stile benyttede. I Sproglære er det tidligere lærte indøvet ved Læsningen i Læsebog, og Læren om Sætninger og Tidsformer meddeelt i noget større Omfang.

— III stud. Klasse. Ovelserne i skriftlig Fremstilling have bestaaet i Gjenfortælling, der er skrevet een Stil hver Uge, altid hjemme. Stoffet er i Begyndelsen af Aaret taget af den sidste Deel af Egil Skallegrimsens Saga, siden af den første Deel af Volsungesaga. Til Dplæsning er benyttet

de profaiske Stykker i G. Rohdes Fortællinger og Vers for Ældre og Yngre, Lorentzens Dannevirke, enkelte Affnit af Ingemanns Levnetsbog og Sammes Baldemar den Store og hans Mand. Af Lefoliis „fortællende Digte for ældre Børn“ ere lettere Digte lærte udenad, ugentlig mellem 30 og 40 Linier. Lefoliis Sproglære er lagt til Grund for den grammatiske Underviisning, dog uden Lectiælæsning, men saaledes, at af og til i en Time forskjellige Affnit, omfattende en affluttet Ræds af beslagtede og sammenhørende Forhold, ere blevne gennemgaaede og udviklede med Disciplene under Samtale og Analyse.

— IV Realclasse. Til Læsning er benyttet en af Blichers Noveller, nogle af Dr. H.'s Fortællinger og Skizzer, Heibergs Alferne, forskjellige mindre Digte og Ingemanns Baldemar den Store og hans Mand. Grammatiken er repeteret ved mundtlig Meddelelse og Analyse. En ugentlig Stil er skreven hjemme, fortrinsviis af beskrivende Indhold, hvortil Hovedmomenterne ere meddeelte Disciplene. Digte ere lærte udenad een Gang om Ugen efter Lefoliis Samling for ældre Børn. Den nordiske Gudelære er gennemgaaet, den har tilligemed større geographiske Beskrivelser været Gjenstand for Disciplenes mundtlige Fremstilling.

— IV stud. Klasse. Af Stile er der skrevet tre i hvert Tidsrum af fire Uger, mod Slutningen to i tre Uger, altid hjemme. Stoffet for disse har især været Beskrivelser og Skildringer, deels af Gjenstande, Disciplene vare blevne bekendte med ved den naturhistoriske eller geographiske Underviisning, deels af saadanne, som Læreren forud mundtlig havde udviklet for dem i udførlig Fremstilling; af og til har Stilen bestaaet i fortællende Gjengivelse af Indholdet i et fortællende Digt, som Læreren har oplæst for Disciplene. Den nordiske Gudelære har Læreren affnitsviis fortalt for

Disciplene og af og til ladet dem gjenfortælle det saaledes Meddeelte. Til Læsning er benyttet Inge manns Fortællinger og Blichers Noveller. Efter Befoliiis „fortællende Digte for ældre Børn“ ere en Deel af de sværere Digte lærte udenad. — V Realclasse. Foruden Stykker af Flors Haandbog er der læst større Dele af Holbergs Comoedier samt Peder Paars, af Ohlenschlägers Tragoedier og Digte af Heiberg og Hauch. Med et Par Undtagelser er der skrevet een Stiil om Ugen, fornemmelig af almindeligt raisonnerende Indhold, udarbejdet hjemme efter den paa Skolen meddeelte eller tildeels ved fælleds Arbejde mellem Lærer og Discipel tilveiebragte Disposition. Enkelte Digte ere leilighedsviis lærte udenad. Af Nøsselts Fremstilling af den græske og romerske Mythologie er den første Afdeling læst og repeteret, dog med ikke ubetydelige Udeladelser paa enkelte Puncter, Udvidelser paa andre. Hovedpunkterne af Litteraturhistorien ere mundtlig meddeelte. — V stud. Classe. To Stile maanedlig, skrevne hjemme. Opgaverne have været af beskrivende, sildrende og historisk Indhold. Til Læsning har været benyttet deels Holbergs deels Ohlenschlägers Bærker samt Molbechs Anthologie. — VI Classe. To Stile maanedlig, skrevne hjemme, deels af samme Indhold som i V Classe deels af mere raisonnerende Indhold. Til Læsning er benyttet Niels Klim, Labyrinthen, Langlandsreisen og nogle Sagaer. — VII Classe. To skriftlige Arbejder maanedlig. Litteraturhistorie efter Thortsens Haandbog forfra til Holberg. Läst Bærker af Holberg, Baggesen, A. P. og S. L. Heiberg, Poul Møller, Hauch og Paludan-Møller. I Slutningen af Aaret er Hammerichs svenske Læsebog benyttet i nogle Timer.

Lydst.

I Klasse. Rungs Læsebog for de lavere Classer S. 34—129. Af Grammatiken er gennemgaaet (under Afbenyttelse af Hjorts mindre Gram.) Substantivernes Bøining, Præpositionerne, Hjelpeverberne, Verbernes regelmæssige Bøining, Substantivernes Køn, Talordene og de personlige Pronominer. De uregelmæssige Verber ere ikke læste i Sammenhæng, men deres forskjellige Former søgte fapholdte i Hufkommelsen, efter som de ere forekomne i det Læste. I det Hele er en ikke ringe Tid anvendt paa Indprentning og Stavning af de i den daglige Læctie forekommende Ord.

— II Klasse A og B. Rungs Læsebog: A S. 103—191, B S. 103—152; 169—209. Formlæren er gennemgaaet efter Hjorts mindre Grammatik, og det Læste tildeels indøvet efter Wolles Materialier. Enkelte Digte i Læsebogen ere lærte udenad.

— III Realclassse. Hjort Læsebog S. 20—87. Det Vigtigste af Formlæren er læst efter Trojels Grammatik. Efter Lærens Elementarbog saavel skriftlige som mundtlige Øvelser.

— III stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 49—88; 113—132. Hele Formlæren er læst efter Hjorts større Grammatik.

— IV Realclassse. Hjors Læsebog S. 87—113; 146—173; 186—195. Formlæren efter Trojels Grammatik er læst udførligere, og enkelte Regler af Syntaxen meddeelte ved de skriftlige og mundtlige Øvelser efter Lærens Elementarbog.

— IV stud. Klasse. Hjorts Læsebog S. 195—235; 315—329. Af Sammes Grammatik er Formlæren læst fuldstændig og repeteret; af Syntaxen ere enkelte Afsnit læste i Forbindelse med Opgaver efter Grønbergs Stiiløvelser. En Stiil er skreven hver Uge.

— V Realclassse. Statariff Læsning efter Hjorts pro-

faisse Læsebog S. 291—340, 438—459, samt Schillers die Jungfrau von Orleans; extemporal af Fürs og Rungs deutsche Dichter de med Stjerne betegnede Digte fra Goethe til Chamisso (incl.). Det Vigtigste af Formlæren repeteret efter Trojels Grammatik, Syntaxen efter „et Par Capitler af den tydske Syntax“. Lorenzens Stilebog er benyttet til skriftlige og mundtlige Øvelser; i Regelen er hver anden Uge en Stiil skreven paa Skolen, hver anden hjemme. — V stud. Klasse. Af Hjorts Læsebog (Udg. 1858) er læst S. 235—302, 341—361, en Deel deraf tillige repeteret. Formlæren er repeteret efter Hjorts større Grammatik. Det Meste af Taaffes Syntax er læst. Hver 14de Dag er der skrevet en Stiil hjemme efter Lorenzens Stiiløvelser, hvilken Bog ogsaa af og til er benyttet til mundtlig Oversættelse. Omtrent en Time maanedlig er bleven anvendt til at oversætte fra Tydsk til Dansk uden foregaaende Forberedelse. — VI Klasse. Som daglig Lectie er læst af Hjorts Læsebog S. 548—598, 437—470; af Fürs og Rungs „deutsche Dichter“ S. 68—131, og af Schillers Wallenstein omtrent en Fjerdedeel. To Timer om Maaneden er denne sidste ogsaa brugt til Extemporallæsning. En Hjemmestiil er skreven hver 14de Dag; enkelte Gauge er en Stiil skreven paa Skolen. Hjorts Grammatik er repeteret og Taaffes Bog læst ud og repeteret.

Frans.

II Klasse A og B. Borrings Manuel des enfans: B S. 1—62, 81—102, A S. 1—62, 81—126 (med

Forbigaaelse af to Fabler, S. 90 og 99), 149—157. Af Abraham's Grammatik er læst det Væsentligste af Declinationerne, Fleertalsdannelsen, Adjectivernes Comparation, Pronominerne, Talordene, Hjælpeverbernes og de regelmæssige Verbers Conjugation. — III Realclasse. Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 1—53, 250—62. Under Benyttelse af Abraham's Grammatik er gennemgaaet det Vigtigste af Formlæren, derunder en halv Snees uregelmæssige Verber. Nogle skriftlige Øvelser (mest i Verbernes Bøining) ere foretagne paa Skolen. Et vist Antal Ord af enhver Lectie ere i denne og den følgende Realclasse opgivne til nøiagtig Indprentning og Gjennemstavning. — III stud. Classe. Lassens Læsebog for Mellemklasser S. 1—60, 153—159, 193—198. Det forhen læste af Formlæren er repeteret saaledes, at de fleste uregelmæssige Verber ere medtagne. — IV Realclasse. Af Borrings Læsebog for Mellemklasser S. 74—140. Af Souvestre's Au coin du feu: Les deux devises, Les choses inutiles, Les désirs, Le parchemin du docteur maure. Det forhen læste af Formlæren er repeteret og lidt Mere end tidligere taget med; de uregelmæssige Verber ere lærte. Syntaxens Regler ere forberedede ved mundtlig Meddelelse og adskillige eiendommelige og mere indviklede Ordforbindelser indøvede paa Skolen, først mundtlig, senere skriftlig. — IV stud. Classe. Lassens Læsebog 76—80, 85, 90, 92, 97, 99—100; af Borrings Etudes litt. S. 98—126, 181—185. Formlæren repeteret. — V Realclasse. Af Merimée er læst Colomba, l'Enlèvement de la redoute; Mateo Falcone. Af Souvestre: Un oncle mal élevé, les désirs, les vieux portraits. Den daglige Lectie er bestandig forud bleven oversat for Disciplene. Formlæren er læst paany, og det Nødvendigste af Syntaxen

gjennemgaaet efter Abrahams's Grammatik og Lærlighedsviis. Til nogle skriftlige Øvelser paa Skolen ere Ingerslevs Materialier blevne benyttede. Stadige Øvelser i Extemporallæsning have fundet Sted med Afbenyttelse af Souvestre's Au coin du feu. — V stud. Klasse. Borrings Etudes S. 111—141, 215—260, 379—389; af Laassens Læsebog L'aveugle de Clermont, Hommes et Gamins, le Poète et le Fermier. Formlæren er repeteret og nogle Affnit af Syntaxen (Casuslæren, Præpositionerne, Nægtelserne) gennemgaaede. Et Affnit af Charles XII er læst paa Skolen uden Forberedelse. — VI Klasse. Borrings Etudes S. 10—62, 160—180, 185—189, 261—268, 279—337, 343—373, 390—413, 419—424; af Merimée: Colomba og Mateo Falcone; nogle faa poetiske Stykker af V. Hugo og Alfr. de Vigny. Uden Forberedelse er læst paa Skolen det Meste af Voltaire Charles XII livr. III og et Stykke af Merimée (Lettres d'Espagne II, III). Af Syntaxen ere de væsentligste Affnit gennemgaaede og hele Grammatiken repeteret.

Engelsk.

III Realklasse. Maribo's Elementarbog er læst med Undtagelse af den sidste Fortælling. Udtalen er især indøvet ved Choralæsning. Ved gjentagen Overførelse fra Engelsk til Dansk og omvendt har det været Maalet at faae et Forraad af Vendinger og derigjennem ogsaa af Gloser befæstet i Disciplenes Hukommelse til siden at bygge videre paa. Saa snart og saa ofte som muligt ere de blevne ledede til selv at finde Oversættelsen. Der er ingen Sproglaere brugt, men det Vigtigste af Formlæren er under Læsningen

blevet iagttaget og af Disciplene nedskrevet under Lærersens Ledning i dertil indrettede Smaabøger; saaledes er navnlig det Meste af Verbernes Bøining lært, nærmest efter Fremstillingen deraf i Kasts Sproglære. De skriftlige Øvelser have i Begyndelsen bestaaet i Nedskrivning af det Lærte efter Hukommelsen og senere i Oversættelse efter Stileøvelserne til Elementarbogen, ethvert Stykke først mundtlig og saa skriftlig, i Regelen een Gang om Ugen.

— IV Realclasse. Mariboes Elementarbog er læst ud og repeteret, derefter Marryat: the Mission chapter XVI-XIX (S. 122—168 Tauchn.) saaledes, at Disciplene ere bleve ledede til under Gjennemgangen selv at finde Meningen og til under Benyttelse af det tidligere Lærte at udvide deres Kundskab til Gloser, Orddannelse og Talemaader. De vigtigste Regler for Udtale og Retskrivning ere bleve iagttagne og indøvede under Læsningen. Kundskaben i Sproglære er bleven udvidet og befæstet paa samme Maade som i III Realclasse, ved Optegnelse og Eftersyn i Smaabøgerne; Et og Andet er gennemlæst i Wittrups Sproglære. Der er skrevet een Stiil hver Uge efter Stileøvelserne til Elementarbogen, for det Meste saaledes, at et af de senere, sammenhængende Stykker er blevet gennemlæst paa Dansk, saa oplæst paa Engelsk af Læreren og derefter nedskrevet af Disciplene. Den samme Bog er brugt til mundtlig Øvelse.

— V Realclasse. S Herrig: the British Classical Authors (5te Udg.) er læst S. 564—588 og 635—648, af den ældre Afdeling i Classen desuden S. 556—564 og repeteret S. 237—243, i det Hele paa samme Maade som i IV Realclasse, kun oftere uden forudgaaende Gjennemgaaelse af Lectien paa Skolen. Extemporalt er læst nogle Stykker hist og her i samme Bog. Ordsamlingen i Fittines Tolk er gennemgaaet lectieviiis. Wittrups Sproglære

er brugt til Eftersyn og Gjennemlæsning af Et og Andet, og Berberne ere repeterede efter de skrevne Optegnelser. Der er skrevet een Stiil hver Uge, for det Meste Fortællinger af Englands Historie, hvortil Daunsken er diceret, og Engelsken een Gang oplæst af Læreren; mod Slutningen af Skoleaaret er den opgiivne Danst forud gennemgaaet. Lærens Opgaver have især været brugte til mundtlig Stiil.

Latin.

III Klasse. Silfverbergs latinste Læsebog indtil S. 35. Af Madvigs Grammatik er læst Boiningslæren; af Casuslæren er uden Brug af Grammatiken meddeelt, hvad Læsningen har givet Anledning til. Efter Halvaarsexamen er der skrevet een Stiil om Ugen paa Skolen efter udvalgte Exempler af Trojels Materialier. — IV Klasse. Silfverbergs Læsebog fra S. 36—60. Cæsar de bello Gallico III Bog. Af Madvigs Grammatik er læst i Syntaxen til 2det Affnit 3die Capitel og Formlæren repeteret. Til Stiil, som er skrevet to Gange ugentlig, er benyttet Trojels Materialier, en stor Deel af 1ste Afdeling og de første Stykker af 2den Afdeling A, med den Anviisning og Veiledning, som i de foregaaende Aars Programmer er angivet. — V Klasse. Cæsars Gallerkrig, 3die Bog, de tre første af Ciceros catilinariske Taler og af Ovids Forvandlinger efter Feldhausches Udvalg Stykkerne 23 og 27, ialt 600 Vers. To Stile ugentlig, een hjemme og een paa Skolen; een Gang maanedlig istedenfor Skolestilen mundtlig Stiil efter Ingerslevs Materialier. Om Underviisningen i Sproglære saavel som om Fremgangsmaaden med Stilene og Forfatterlæsningen for denne og den følgende Classes

Bedkommende er der meddeelt nærmere Oplysning i Indbydelseskriftet for 1860. — VI Klasse. Ciceros første philippiske Tale, fjerde Bog af Livius, fjerde Bog af Virgils Æneide og mod Slutningen af Aaret mere cursorisk Ciceros catilinariske Taler. Ugentlig een Stil hjemme og een paa Skolen, een Gang hver Maaned mundtlig Stil efter Ingerslevs Materialier istedetfor Skolestilen. — VII Klasse. Horats's Breve 1ste Bog, Virgils Æneide 12te Bog, Brudstykkerne af Lucret's efter Madvig's carmina selecta, Cicero de officiis 1ste Bog og Tacitus's Germania og Agricola. Til Extemporallæsning eengang om Ugen er benyttet Justinus og de i Flemmers Udvalg optagne Stykker af Belleius Paterculus og Seneca. To Stile om Ugen, den ene hjemme, den anden paa Skolen efter Henrichsens Opgaver 1ste (A) og 2det (B) Afsnit; enkelte Gange mundtlige Øvelser i Stil; ligeledes er een Version hver tredie Uge udarbejdet hjemme efter Sammes Opgaver til Overs. fra Latin til Dansk; et Par Gange er en Version skreven paa Skolen. Under Forfatterlæsningen ere de til Forstaaelsen af Stederne hørende grammatiske, antiqvariske, mythologiske og litterair-historiske Oplysninger meddeelte og henviist til de Haandbøger, som ere i Disciplenes Hænder.

Græsk.

IV Klasse. Lunds Læsebog S. 6—21. Af Tregders Formlære er læst det Vigtigste af Lydlæren og Bøiningslæren; af uregelmæssige Verber ere kun de tagne med, som ere forekomne under Læsningen. — V Klasse. Nogle Stykker af Lunds Læsebog, deriblandt Brudstykkerne af Cyropædien. Xenophons Anabasis 1ste Bog. Formlæren er repeteret og de uregelmæssige Verber læste. — VI Klasse.

Homers Odyssee 21de Bog og Xenophons Anabasis 2den Bog. Formlæren er repeteret. — VII Klasse. Hele Tregders Anthologie med Undtagelse af Iddyllerne, Herodot 3die Bog; af Matthiäs griech. Lesebuch Ariochos og Lukians Philopseudes; repeteret Xenophons Anabasis de 2 forste Bøger. Madvigs Syntaxis er ikke læst lectieviis, men idelig benyttet til Henviisning under Læsningen af Forfatterne; med Hensyn til de fornødne mythologiske, antiquariske og litterair-historiske Oplysninger gjelder det Samme, som er bemærket ovenfor ved Latinen.

Hebraisk.

VII Klasse. Yngste Afdeling. Genesis I-XIII. Af Whittes Grammatik det Vigtigste af Formlæren. Ældste Afdeling. De forestkrevne 40 Capitler af Genesis. Formlæren læst fuldstændig og repeteret.

Religion.

I Klasse. Balslevs Bibelhistorie læst heelt igjennem. En Deel Psalmer ere lærte udenad. — II Klasse A og B. Balslevs Lærebog forfra til andet Hovedstykke, Troen (§ 55). Sammes Bibelhistorie forfra til Israels Rige; desuden er Müllers Udtog af den hellige Skrift benyttet til Oplæsning og Gjenfortælling. Endeel Psalmer ere lærte udenad. — III Realklasse. Samme Lærebog fra § 55 til den tredie Artikel (§ 82) og samme Bibelhistorie fra Israels Rige (S. 40) til Jesu Lidelse og Død (S. 83); Müllers Udtog er benyttet som i anden Klasse. — III stud. Klasse. Samme Lærebog fra § 55 til 4de Hovedstykke, Daabens Sacrament (§ 106). Herslevs Bibelhistorie fra 5te Periode, Juda og Israel som to særskilte Riger (S. 91), til III Afdeling, Udfigt over de hellige

Skrifter i det G. L. (S. 124), og fra IV Afdeling, det N. L.s Historie (S. 159), til Jesu Bjergprædiken (S. 176). — IV Realclassse. Samme Lærebog fra § 82 til Bogens Slutning. Balslevs Bibelhistorie fra Jesu Kjender (S. 80) til Kirkens Historie efter Apostlenes Dage (S. 101), samt det G. L.s Historie repeteret. Müllers Udtog benyttet som i 3die Realclassse. Psalmer. — IV stud. Klasse. Balslevs Lærebog Sacramenterne (fjerde og femte Hovedstykke) og Visco den christel.=apost. Troesbekjendelse forfra til § 97 (om den guddommelige Lov). Herslebs Bibelhistorie fra Jesu Bjergprædiken (S. 176) til Videlsen i Gethsemane (S. 229). Psalmer. — V stud. Klasse. Visco Troesbj. Nr. 121—190. Herslebs Bibelhist. Det N. L. fra Jesu Paagribelse i Gethsemane til Enden samt Udsigten over Skrifterne saavel i G. L. som N. L. — VI Klasse. Visco Troesbj. Nr. 190—227. Herslebs Bibelhist. repeteret heelt igjennem. — VII B. Matthæi Evang. i Grundsproget forfra til Cap. XIX. Visco Troesbj. Nr. 238—275 samt forfra til Nr. 39. — A Lucas Evang. Cap. XIX til Enden og Brevet til Galaterne. Visco Troesbj. repeteret.

Historie.

I Klasse. Efter Rosfods fragmentariske Fremstilling den gamle Historie og Middelalderens til Carl den Store. — II Klasse A og B. Efter samme Lærebog Middelalderens Historie samt den nyere Tids outrent til Begyndelsen af dette Aarhundrede. — III Realclassse. Af Rosfods Udtog Danmarks, Norges og Sverrigs Historie samt Frankrigs til 1598 (med enkelte Forkortelser). — III stud. Klasse. Efter samme Lærebog Frankrigs Historie til 1830.

— IV Realclasse. Af samme Lærebog Frankrigs Historie fra Henrik IV's Død, Spaniens (med Nederlandene og Portugal), Italiens og Tydsfflands (med Schweiz og Ungarn). Alt til 1815. — IV stud. Classe. Efter samme Lærebog er af den gamle Historie læst de forasiatiske Rigers samt Grækenlands Historie; dernæst Englands og Spaniens (derunder nogle Partier af Kalifatets, Portugals og Nederlandenes Historie). — V Realclasse. Efter samme Lærebog den gamle Historie; dernæst repeteret de tre nordiste Rigers samt Ruslands Historie. — V stud. Classe. Efter samme Lærebog er af Oldtidshistorie læst Roms Historie; dernæst Tydsfflands (Schweiz og Ungarn), Italiens (med Fremhævelse af den senere Middelalder), Preussens og endelig Ruslands (Polens) Historie. — VI Classe. Fædrelandets Historie efter Allens Lærebog; jevnfides dermed er affnitsviis læst Sverrigs og nogle Partier af Norges Historie efter Rosfods Udtog. — VII Classe A og B læst den gamle Historie efter Ehriges Lærebog og et Parti af Middelalderen efter Estrups; B alene Resten af Middelalderen.

Geographie.

I Classe. Af Ingerslevs mindre Lærebog Europa indtil Spanien. — II Classe A og B. Af samme Bog Europa fra Schweiz samt de andre Verdensdele. — III Realclasse og III stud. Classe. Efter Velschovs Geographie Europa indtil Kongeriget Belgien. — IV Realclasse og IV stud. Classe. Europa fra Belgien til Asien. — V Realclasse og V stud. Classe. Asien, Africa, America og Australien. — VI Classe. Repeteret hele Geographien.

Mathematisk og Regning.

I Klasse. De 4 Regningsarter i ubenævnte og benævnte, hele og brudne Tal efter Hansens Regnebog I og II. Megen Øvelse i Hovedregning. — II Klasse A og B. Fortsættelse af Brøkrekning samt Regning med omvendte og sammensatte Forhold og Delingsregning efter Hansens Regnebog II og III. Megen Øvelse i Hovedregning. Afslutning af lette geometriske Opgaver. — III Realklasse. Regning med omvendte og sammensatte Forhold, Gjennemsnitsregning, Delingsregning og Procentregning efter Hansens Regnebog III. De forskjellige Arter af Regning ere først indøvede ved Hovedregning. Regneopgave hjemme een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik til Art. 53 med tilsvarende Øvelser efter Sammes matematiske Opgaver for det indledende Cursus. Munds Geometrie, 5te Udgave, til Art. 144. Afslutning af lette geometriske Opgaver og af Maalestofke, samt praktisk Øvelse i Beregning af de affatte Figurers Fladeindhold. — III stud. Klasse. Steens elementaire Arithmetik til Anhanget og tilsvarende Øvelser efter Sammes matematiske Opgaver for det indledende Cursus. Geometrisk Tegning som i 3die Realklasse. — IV Realklasse. Procentregning, Decimalbrø, Beregning af Flader og Legemer, Regning med fremmed Mønt, Maal og Vægt samt Coursberegninger efter Hansens Regneb. III og Regnebog for høiere Realclasser. Hovedregning og Hjemmeopgaver een Gang om Ugen. Steens elementaire Arithmetik fra Art. 53 til Anhanget og de tilsvarende Øvelser efter Sammes Opgaver for det indledende Cursus. Sammes elementaire Algebra § 1. Repeteret hele Steens elementaire Arithmetik. Munds Geometrie, 5te Udgave, fra Art. 138 til 303. Johnsens geometriske Tegneopgaver Nr. 15—22, 28—43 og 67—75. — IV stud.

Klasse. Steens element. Algebra § I. Repeteret Steens element. Arithmetik § I—III. Øvelse i blandede Opgavers Løsning efter Steens Exempelsamling og i Regning med Potenser. Munds Geometrie 5te Udg. Art. 1—192. — V Realclasse B. Kvadratrod og Cubikrod, Beregning af Flader og Legemer, Opløsning af Ligninger af 1ste og 2den Grad og endeel Opgaver til Indøvelse af Logarithmer og deres Anvendelse; een Regneopgave hjemme hver 8de eller 14de Dag. Steens elementaire Algebra fra § 2 til Enden. Munds Geometrie, 5te Udgave, fra Art. 303 til Enden. Johnsens geometriske Tegneopgaver S. 45—73. — V Realclasse A. Opgaver til Indøvelse af de forskjellige Arter Regning efter Hansens større Regnebog; een Regneopgave hjemme hver 8de eller 14de Dag. Steens elementaire Algebra fra § 5 til Enden. Munds Geometrie, 3die Udgave, Art. 477—545 og 595—627. Repeteret hele det mathematiske Cursus. Øvelser i Projectionstegning, tildeels inden nøiagtig Affætning. Begge Afdelinger have foruden de ved Overhøringen i Mathematik forefaldende Opgaver havt een Times skriftlige Øvelser hver Uge paa Skolen og 2 mathematisk Opgaver hjemme. — V stud. Klasse. Steens element. Algebra Art. 13—27. Repeteret Steens element. Arithmetik Art. 54—64 og element. Algebra Art. 1—12. Øvelse især i Regning med Rodstørrelser og Proportioners Anvendelse. Munds Geometrie 5te Udg. Art. 140—145, 193—302, 321—332, 345—371. — VI Klasse. Steens rene Mathematisk 2det Udg. I, 87—108, 110—114, 116—127, 135—146, 154—157. Ramus's Geometrie I 109—110, 112—115 V—VI, 117—121 III, 121 VII—127. Det Laeste er indøvet ved Exempler paa Skolen og en skriftlig Opgave ugentlig udarbejdet hjemme i den største Deel af Aaret, ialt 29 indtil

Enden af Mai. — VII Klasse B. Steens rene Mathematik II 1—6, 12—22, 38—43, 47—51; III 13—17, 19—26. Ramus's Trigonometrie I 1—7, 9—15 med nogle Udeladelser. Begyndelsen af Stereometrien efter Ramus's Geometrie II 1—16, 18—27, 30—48. Øvelse paa Skolen især i Rigningers Oplosning og Logarithmers Anvendelse; en skriftlig Opgaver hjemme om Ugen, ialt 30 indtil Enden af Mai. — VII Klasse A. Resten af Stereometrien efter Ramus's Geometrie II 50—54 (efter Dictat), 55—75 (med Forkortning af Beviserne), 86—88. De sphæriske Grundformler efter Ramus's Trigonometrie. Repeteret det hele mathematiske Cursus. To skriftlige Opgaver om Ugen, ialt 56 indtil Midten af Mai.

Naturlære og Astronomie.

V Realklasse B. Holtens Naturens almindelige Love 2det Udg. Art. 1—127 og 272—304. Johnstrups de chemiske Grundstoffer. — A. Holtens Naturens almindelige Love 2den Udg. Art. 127—195 og 237—318, Meteorologie efter Silfverbergs chemiske Physik. Repeteret det hele Cursus. — VII Klasse B. Ørstedes mechaniske Physik 3die Udg. til Art. 206. Müllers chemiske Physik til Dampmaskinen. — A. Ørstedes mechaniske Physik Art. 206 til Enden. Müllers chemiske Physik Meteorologien. Munds Grundtræk af Astronomien. Repeteret det hele Cursus.

Naturhistorie.

I Klasse. Pattedyr og Fugle efter Lütkens mindre Lærebog. — II Klasse. Krybdyr, Padder, Fiske, Leddyr og Bløddyr efter samme Bog. — III Realklasse og III stud. Klasse. Planteriget efter Strøms Plantelære.

Pattedyrene fra Aberne til Gnaverne efter Lütken's „Dyrriget.“ — IV Realclasse og IV stud. Classe. Pattedyrene forfra til Aberne, og fra Gnaverne til Enden, samt Fuglene, efter samme Bog. — V Realclasse og V stud. Classe. Krybdyr, Padder, Fiske og Bløddyr efter samme Bog. — VI Classe. Plantelæren efter Dreiers og Bramsens Lærebog i Zoologie og Botanik, med mundtlige Forandringer og Tilføjninger. Leddyrene efter Lütken's „Dyrriget“, og hele Bogen repeteret.

4. Disciplene.

Imod Slutningen af forrige Skoleaar var Disciplenes Antal 180, hvoraf elleve dimitteredes til Universitetet, otte forlode Skolen efter at have bestaaet ved Afgangsexamen for Realelever, og desuden tretten udmeldtes inden det nye Skoleaars Begyndelse. Efter Indlemmelsesprøven optoges i August f. A. tredive, saa at det største Antal iaar har været 178, af hvilke i Løbet af Aaret hidtil (Begy. af Juni) er udtraadt ti, nemlig een af VI, to af V stud., een af V Realcl. B, een af IV stud., to af IV Realcl., to af III Realcl. og een af II Cl. B. Skolen frekventeres altsaa for nærværende Tid af 168 Disciple fordeelte paa 11 Classer i efterfølgende alphabetisk Orden (De, hvis fuldstændige Navne og Fædres Navne ere angivne, ere de sidst indkomne):

VII Classe A: 1. M. Cl. Gertz. 2. A. R. Haselager. 3. P. E. Haugsted. 4. F. B. F. Hillerup. 5. S. S. Jespersen. 6. E. B. Lund. 7. E. Th. Meldal. 8. E. A. Møller. 9. G. P. Winter. VII B. 10. H. V. W. H. Bjering. 11. A. G. Hansen. 12. H. B. Hansen. 13. B. A. Hey. 14. D. B. E.

Lehmann. 15. J. H. Petersen. 16. G. L. J. A. Sidk.
 17. L. E. D. Silfverberg. 18. H. J. Truelsen.
 19. P. S. Vilhjelm. 20. D. Chr. F. Windinge.
 21. Th. F. Winther.

VI Klasse: 1. S. E. Andersen. 2. F. F. Bje-
 ring. 3. Chr. E. L. Enghoff. 4. H. Chr. S. Hel-
 veg. 5. E. B. N. Huth. 6. A. N. Ibsen. 7. E.
 Jacobaus. 8. D. Ruhr. 9. N. Th. H. Lange 10.
 A. A. E. Lassen. 11. F. Chr. Lund. 12. P. R. J.
 Møller. 13. P. Pedersen. 14. P. J. S. Riemann.
 15. M. E. Seedorff. 16. H. F. Struer.

V stud. Klasse: 1. J. B. Faber. 2. Chr. E.
 Holdk. 3. Fr. E. Chr Jensen. 4. Th. D. Chr. D.
 Lund. 5. Chr. J. Krüger. 6. Th. S. F. Worm.

V Realklasse A: 1. S. Chr. Brandt. 2. N.
 Chr. L. Jensen. 3. A. Fr. Chr. E. Rjar. 4. E.
 Warberg. B: 5. J. Vang. 6. E. J. Brandstrup.
 7. A. Chr. A. Döcker. 8. E. E. Harboe. 9. Fr. G.
 Sch. Knudsen. 10. H. B. Langkilde. 11. B. E.
 Maar. 12. D. Schjar. 13. A. N. P. Seedorff.

IV stud. Klasse: 1. D. Marestруп. 2. H. N.
 Fr. Arctander. 3. Th. H. Barfod. 4. S. E. Chr.
 Barnekow. 5. A. L. E. Clement. 6. A. Chr. Frydens-
 berg. 7. E. A. B. S. Hansen. 8. Th. M. Hen-
 nings. 9. N. E. Hofman (Vang). 10. D. E. Huld-
 gaard. 11. P. L. Ipsen. 12. J. Jacobsen. 13.
 B. Koppel. 14. B. Krarup. 15. Th. Chr. Vang-
 kilde. 16. Frederik Christian Lorenzen (Pastor
 Lorenzen i Skbh). 17. H. M. F. Lund. 18. G. N.
 F. Møller. 19. Chr. A. Kammeskov. 20. D.
 Kanjan. 21. E. Chr. W. Steenbuch. 22. H. F. B.
 Wandall. 23. M. Weber.

IV Realclasse: 1. Th. Bang. 2. E. E. J. Dalgaard. 3. A. E. Edsberg. 4. H. Chr. M. Frydendahl. 5. E. S. Hansen. 6. S. U. Hansen. 7. E. A. Hofman (Bang). 8. A. Th. E. Lind. 9. J. B. Petersen. 10. R. S. Petersen. 11. Chr. S. Schmidt.

III stud. Klasse: 1. Wilhelm Savdak van der Na Bertelsen (Forpagter Bertelsen paa Nislesgaard). 2. P. Th. Engelstoft. 3. N. P. Hennings. 4. B. E. S. Langkilde. 5. G. F. J. Lassen. 6. N. A. Lund. 7. Chr. S. Madsen. 8. Hans Tørgen Møller (Kjebmand Møller i Middelfart). 9. Th. B. Møller. 10. M. L. Nielsen. 11. N. P. H. D. Petersen. 12. G. Philipfen. 13. Johannes Theodor Suhr (Consul Suhr i Nyborg). 14. J. Teisen.

III Realclasse: 1. A. D. Bang. 2. H. E. Baumgarten. 3. Herman Magnus Anton Bülow (afd. Major Bülow). 4. H. Ch. Christensen. 5. J. P. F. Frydendahl. 6. Christian Emil Schmidt Haastrup (afd. Birkedommer Haastrup paa Lisehund). 7. R. S. Harder. 8. N. Chr. Jensen. 9. L. D. Jørgensen. 10. Chr. Krag. 11. F. B. Kollegaard. 12. H. N. A. Lund. 13. M. B. Møller. 14. A. J. Worm.

II Fællesclasse A: 1. D. L. Bang. 2. Hans Carl van der Na Bertelsen (Broder til Nr. 1 i III st. Cl.). 3. Carl Christian Adam Frits Bülow (Broder til Nr. 3 i III R.). 4. E. E. Christensen. 5. H. J. Dorch. 6. A. Th. Frydensberg. 7. Chr. F. Hagenau. 8. H. J. Hansen. 9. A. M. Jensen. 10. H. Fr. F. Jensen. 11. J. Chr. S. Møller. 12. Chr. D. Th. Scheving. 13. Chr. J. W. Schulin. 14. E. F. J. Schønberg. 15. Ch. L. Wilken.

II Fællesklasse B: 1. H. P. Andersen. 2. N. Bang. 3. F. S. Bille. 4. Chr. S. Bloch. 5. F. D. Chr. Bülow. 6. Chr. A. E. Frydendahl. 7. S. N. Ipsen. 8. S. N. Johnsen. 9. L. M. S. Kisbye. 10. E. F. E. Langkilde. 11. F. S. G. S. Stockfleth. 12. David Herman Theodor Theilgaard (afd. Viinhandler Theilgaard i Randers). 13. A. F. Windel.

I Fællesklasse: 1. Lorenz Nicolai Bagger (Politibetjent Bagger i Odense). 2. Gustav Wilhelm Blom (praktiserende Læge Blom i Odense). 3. Adolph Nicolai Fogtmann (Kjøbmand Fogtmann i Odense). 4. Lauritz Balslev Grønlund (Guldsmed Grønlund i Odense). 5. Carl Paulli Harder (afd. Distriktslæge Harder i Kjerteminde). 6. Axel Henrik Saxtorph Helveg (Stadslæge Helveg i Odense). 7. Christian Frederik Andreas Tønnies Jensen (Pastor Jensen i Odense). 8. Lauritz Jørgensen (Skolelærer Jørgensen i Kullerup). 9. Johannes Brandt Kisbye (Pastor Kisbye i Aunslev). 10. Albert Christian Kragh-Müller (Adoptiv søn af Overlærer Kragh i Odense). 11. Matthias Wilhelm Krarup (Gudsforvalter Krarup paa Birkeholm). 12. Rudolph Conrad Langkilde (Sægermester Langkilde paa Frederiksgave). 13. Lauritz Andreas Ludvig Liimkilde (Kjøbmand Liimkilde i Odense). 14. Christian Frydendahl Mæegaard (Kjøbmand Mæegaard i Odense). 15. Jørgen Niels Theoder Michelsen (Lærer Michelsen i Odense). 16. Niels Christian Nielsen (Huusmand Niels Hansen i Munketoeb). 17. Jens Fangel Poulsen (Kjøbmand Poulsen i Odense). 18. Carl Henrik Schnackeborg (Kjøbmand Schnackeborg i Odense). 19. Georg Adolph Peter Stockfleth (Capitain v. Stockfleth ved 5te Bataillon). 20. Carl Joachim Teisen (praktiserende Læge

Teisen i Odense). 21. Jacob Frederik Torup (Skolelærer Torup i Aunslev). 22. S. F. Wilken.

Desuden have paa Grund af Krigsforholdene 9 Disciple fra Fredericia lærde Institut og een fra Flensborg Skole som Hospitanter deeltaget i Underviisningen i de Classer, til hvilke de syntes mest at passe. Af disse have dog 4 Fredericianere atter forladt Skolen i Slutningen af Mai.

5. Stipendier og Legater.

Ved Ministeriets Resolution af 5te October f. A. ere Beneficierne i Skoleaaret 18⁶³/₆₄ fordeelte saaledes:

1. Høieste Stipendium 50 Rdl.: M. C. Gertz, A. R. Hasselager, E. B. Lund, A. G. Hansen, H. S. Truelsen, D. E. F. Windinge, P. J. S. Niemann, M. C. Seedorff.

2. Mellemsste Stipendium 35 Rdl.: P. E. Haugsted, S. E. Andersen, D. Ruhr, P. R. J. Møller, E. J. Krüger, P. L. Ipsen.

3. Laveste Stipendium 20 Rdl.: E. E. D. Silberberg, E. E. L. Enghoff, A. A. H. Forsberg, A. N. Ipsen, J. Jacobsen, E. J. Madsen.

Alle disse Stipendier ere blevne oplagte.

4. Fri Underviisning: G. P. Winther, H. E. W. H. Bjering, H. B. Hansen, E. B. N. Huth, A. A. E. Lassen, H. Marestруп, Ch. S. F. Worm, N. E. L. Jensen, A. F. C. E. Rjar, E. J. Brandstrup, F. E. F. Fischer, F. G. S. Knudsen, D. Schjær, A. N. P. Seedorff, D. Marestруп, S. E. E. Barnekow, E. A. Erone, A. E. Frydensberg, E. A. V. S. Hansen, T. M. Hennings, N. E. Hofman-Bang, D. E. Hyltdgaard, B. Koppel, G. N. F. Møller, E. E. B.

Steenbuch, H. F. Wandall, C. E. F. Dalgas, H. C. M. Fryndendahl, C. S. Hansen, G. F. J. Lassen, Th. B. Møller, N. P. H. O. Petersen, G. Philipsen, K. S. Harder, E. F. J. Schönberg, J. N. Ipsen, Chr. F. A. T. Jensen, og som extraordinaire Gratister, G. L. J. A. Sids, S. N. Johnsen og A. Chr. Kragh-Müller.

5. Underviisning for nedsat Betaling: N. Bang og H. Chr. Larsen.

De to Skolen tillagte Portioner af det Moltkeſke Legat, hver paa 40 Rdl. oppebares af Disciplene H. L. W. H. Bjerling og D. L. Bang. Det Baggerſke Præmielegat tildeelttes ved Censuren efter Hovedexamen Disciplene M. C. Gertz af VII Cl., D. Chr. F. Windinge af VI Cl., P. J. St. Riemann og P. K. J. Møller af V Cl.

Det ſtorre Baggerſke Legat for Dimiſſi tildeelttes Dimittenderne A. Th. Haſſelager og H. F. Niſſen. Af Froken Ernſt Legat bleve de to ſtorre Portioner (hver 87 Rdl.) tillagte Chr. U. Hansen og N. Chr. K. Worm, 4 af de mindre Portioner (hver 72 Rdl.) B. F. N. Bille, E. B. J. Camradt, C. A. Feilberg og S. Chriſt. N. Pade. Endvidere erholdt af ſamme Legats Beholdning stud. philol. J. H. Andrefen, stud. theol. N. B. Magaard og stud. juris B. A. F. Hansen (dimitterede 1862) en extraordinair Underſtøttelse af 50 Rdl. hver. Af Stipendieoverſkudsſonden er ifølge Miniſteriets Reſolution af 5te Octbr. f. A. udbetalt Discipel i VI Claffe P. Pedersen en Underſtøttelse af 50 Rdl. og ifølge Sammes Reſolution af 30te Dec. f. A. og 25de Mai d. A. Discipel i 1ſte Cl. N. Chr. Nielsen 10 Rdl. kvartaliter til Dækning af hans Skolepenge fra Januar til Udgangen af Juli Kvartal.

6. Udtog af Skolens Regnskab for Finantsaaret 18⁶³/₆₄.

	Indtægt.	Rdt	ß
1.	Beholdning efter Regnskabet 18 ⁶² / ₆₃	2698	86½
2.	Renter af Skolens Capitalformue	1684	52
3.	Fordebogsindtægter og Indtægter af Kirker og Præstefald (efter Fradrag af Udgifterne)	8429	34½
4.	Skolecontingenter og Refusion fra Stipen- dieoverskudsfonden	5830	16
5.	Forskjellige ubestemte og extraordin. Indtægter:		
	a) Renter af Mules Legat	14	31
	b) Efter Decisionen til Regnskabet for 18 ⁶¹ / ₆₂	"	2
	c) Godtgjørelse for extraordinair Indqvar- tering	8	30
	d) Tilskud fra den almindelige Skolefond.	7300	"
	e) Indeholdte Præmier til Livrente- og For- førgelsesanstalten	717	69
	Udenfor Finantsloven:		
6.	Optaget en i Sparekassen indestaaende Capital	60	90
7.	Afdrag paa Laan	50	"
8.	Kjøbesum for bortsolgt Fordegods	14238	40
	Summa Indtægt	41032	67.
	Udgift fradrages med	39,265	95
	Bliver Kassebeholdningen den 31te Marts 1864	1766	68

	Udgift.	Rdt	ß
1.	Prioritetsudlaan	14299	34
2.	Gager til faste Lærere med Sædtillæg.	17483	80
3.	Inspectors og Bibliothekarens Løn	250	"
4.	Bedestens Løn	155	"
5.	Lærernes Andeel i Skolepengene	1828	81
6.	Betaling til Timelærere og for Extratimer til Skolens faste Lærere	1867	42
7.	Skolens Bibliothek og videnskabelige Apparater	349	79
8.	Bygningernes Vedligeholdelse	375	86
9.	Leie for Svømmepladsen	25	"
10.	Inventariets Vedligeholdelse	100	70
11.	Brændsels- og Belysningsforbrødenheder . .	517	64
12.	Skatter og Afgifter	365	"
13.	Regnskabsføringen	470	"
14.	Forskjellige løbende og extraordinaire Udgifter:		
	a) Skoleopvarmning	20	"
	b) Reengjøring	83	40
	c) Porto, Protocoller og Skrivematerialier	176	6
	d) Programmer og Skolehøitideligheder . . .	131	80
	e) Andre Udgifter	10	"
	f) Udgifter efter Decisionen til Regnskabet for 18 ^{61/62}	"	24
15.	Riffelskydningsøvelser	38	12
16.	Indsendte Præmier til Livrente og Forsør- gelsesanstalten	717	69
Summa Udgift		39265	95

7. Bibliotheket.

I nedenstaaende Fortegnelse over Bibliothekets Tilvæxt indtil Udgangen af Mai ere de fra Kultusministeriet sendte Skrifter betegnede med †, Privates Gaver med *. Løbenummerne henvise til de tilsvarende Rubriker i den i 1859 udfomne Hovedfortegnelse. De regelmæssigt udkommende Tidsskrifter ere anførte med den fulde løbende Aargang.

I. Litteraturhistorie.

4. † Broman, A. Th., Om beskaffenheden af Romarnes äldsta nationella poesi. Prg. Falun 1862.
6. † Erølev, Th. H., Supplement til „Allm. Forf.=Lex. f. Konger. Danm. ojev.“ indtil Udg. af A. 1853. 10. H. Kbh. 1862.
7. † Bjursten, H., Om den Svenska Romansen. Prg. Stockh. Gymn. 1862. 4.
10. † Broberg, S., Hotel Rambouillet. Prg. Ddsf. 1863.
12. Archiv f. das Studium der neueren Sprachen u. Literaturen. Hrsg. v. L. Herrig. 33—34. B. Brnschw. 1863.
Litterarischs Centralblatt für Deutschland, hrsg. v. Fr. Zarncke. 1864. Lpz.

II. Encyclopædiske og blandede Skrifter.

13. Nordiskt Conversations=Lexicon. 1—5. B. Kbh. 1858—63. (Slutning.)
- 15a. † Oversigt over d. kgl. dsk. Vidensk. Selskabs Forhandlingler m. m. 1861 Nr. 7-8 (Nvb.-Dch.), 1862 Nr. 1-6 (Jan.-Nvb.), 1863 Nr. 1-4 (Jan.-Apr.). Af G. Forchhammer. Kbh.

- 15b. Danst Maanedsskrift. 2. Række. Red. og udg. af
M. G. G. Steenstrup. 1864, 1—2. B. Kbh.
Illustreret Tidende. Kbh. 1864. Fol.
Nordisk Universitets-Tidskrift. 9. Aarg. 1 H.
Kbh. 1863.

III. Sprog og Nationallitteraturer.

23. Berg, C., Græst-Danst Ordbog til Skolebrug. 1—9. H.
Kbh. 1862—63.
† Stephanus, H., *Thesaurus Graecae linguae*. Vol. I.
fasc. 11-12. Par.
31. † Feilberg, Om Konjunktivens Betydning i den latinske
Sætningsbygning. Prg. Kristiansand 1862.
34. Griechische Prosaischer in neuen Uebs., hrsg. v. C. N. v.
Djander u. G. Schwab. 331—342. Bddh.
Stuttg. 1862—63.
35. Aristophanes.
† Jæspær, C. F. C., Des Aristophanes Urtheil über
die drei großen Tragiker Athens. Prg. Altona
1863. 4.
Euripides.
† Trede, H., *Qua arte Hecuba Euripidea composita*
sit. Prg. Kiel 1863. 4.
Platon.
† Jessen, P. H., *Zu Platons Protagoras*. Prg.
Glückst. 1863. 4.
37. Flemmer, E., Udvalg af Sølvalderens prosaiske For-
fattere. 1—2. H. Kbh. 1863. (10 Explr.)
Römische Prosaischer in neuen Uebs. hrsg. v. C. N. v.
Djander u. G. Schwab. 230—231. Bddh.
Stuttg. 1863.

38. Horatius Flaccus, Q., Oder og Jubeldigt. Overs. og opl. af L. Ove Kjær. Kbh. 1863.
- Livii, T., *historiarum Romanarum libri qui supersunt*. Ex rec. J. N. Madvigii edd. J. N. Madvigius et J. L. Ussingius. Vol. 3. p. 1. Haun. 1863.
- † Ovidii Nasonis, P., *epistola XIX Heroidum: „Hero Leandro“* metriskt öfvs. af P. F. Widmark. Prg. Luleå 1862. 4.
- † Terentjes Lystspil. Dvsj. af H. R. Whitte. Selvfageren. Prg. Rand. 1863.
42. Kjær, L. O., *Studier af Oldtidslivet og Oldtidshistorien*. Kbh. 1864.
- Tidsskrift for Philologi og Pædagogik*. 5. Aarg. Kbh. 1863-64.
45. † *Annales regum Mauritaniæ a condito Ibrisidarum imperio ad a. fugæ 726 ed., vert. et illustr.* C. J. Tornberg. V. 1-2. Ups. 1843-46. 4.
46. * *Codex argenteus sive sacrorum evangeliorum versionis Gothicae fragmenta*. Ed. A. Uppström. Ups. 1854-57. 4.
- † Uppström, A., *Matthæi Evangelium på Götiska jemte ordförklaring och ordböjninglära*. Ups. 1850.
- † Mehren, A. F., *Syrien og Palestina, Studie efter en arabisk Geograph fra 13-14. Aarh. med en Indledning*. Prg. Kbh. Univ. K. F. 1862. 4.
47. Fritzer, S., *Ordbog over det gamle norske Sprog*. 4. H. Kristn. 1863.
- Jonsson, E., *Oldnordisk Ordbog ved det kgl. nordiske Oldskrift-Selskab*. Fortale. Kbh. 1863.
48. Hjort, V. B., *Eddasangene forklarede som Bidrag til Verdensaandens Historie*. 2. H. Kbh. 1863.

49. Meyer, P., Fremmedordbog. 4 Udg. ved F. P. J. Dahl. Kbh. 1863. (Slutning.)
50. † Knudsen, K., Er Norsk det Samme som Dansk? Prg. Kristn. Kathsk. 1862.
51. * Berg, A., og Marx, W., Danst Læsning til Stolebrug for ældre Børn. Kbh. 1863.
52. * Arestrup, E., Efterladte Digte. Udg. ved Chr. Winther og F. V. Liebenberg. Kbh. 1863.
- Anderfen, H. C., Samlede Skrifter. 24. B. 3 Spanien. Kbh. 1863.
- † (Bang, O. L.,) Sange af Dr. B—o. Kbh. 1862.
- † Manden bedre end hans Rygte. Et Digt af 101. Kbh. 1862.
- † Gud veed, hvortil det er godt! Kbh. 1861.
- † 101 Gaader og Charader. Julegave for 1861. Kbh. 1861.
- * Becker, T. A., Vandrefalken. Et Eventyr. Kbh. 1863.
- * Goldschmidt, M. A., Fortællinger og Skildringer. 1. B., 2. B. 1—2. H. Kbh. 1863—64.
- Molbech, Chr. K. F., Digte, lyriske og dramatiske. 1—2. B. Kbh. 1863.
- * Nielsen, A., Fra Landet, Billeder af Folkelivet i Sjælland. 3. Sml. Kbh. 1863.
- 52b. * Ibsen, H., Konges=Emnerne. Historisk Skuespil. Christn. 1864.
- * Meltzer, H., Smaabilleder af Folkelivet. II. Christn. 1862.
- * Munch, A., Hertug Skule. Tragoedie. Kbh. 1864.
- * Thoresen, Magd., Signes Historie. En Fortælling. Kbh. 1864.
54. † Bojesen, E., Nogle Ord til Afsked ved min Afgang fra Sorø Akademis Rektorat. Prg. Sorø 1863. .

55. † Rydqvist, J. E., Svenska språkets lagar. 1-2. B. Stockh. 1850-60.
56. † Arwidsson, A. I., Svenska fornsånger. 1-3. D. Stockh. 1834-42.
(Carl XV), En Samling dikter. Stockh. 1863.
* Orvar Odd (Sturzen-Becker). La Veranda. Kbh. 1861. — Stycken i små ramar. Blandade poesier. Kbh. 1862.
57. Grimm, J. u. W., Deutsches Wörterbuch. 4. Bs. 1 Lfr. Lpz. 1863.
58. † Aspling, H., Vermischte Bemerkungen über deutsche Idiotismen, durch Sprachproben beleuchtet. Prg. Norrköping 1862.
59. * Fibiger, D., Materialier til mundtlig og skriftlig Dvs. fra Danst til Tydsf. Kbh. 1863.
67. * Carleton, W., Træk og Skildringer af det irske Folkeliv. Dvs. af L. Moltke. Kbh. 1863.
* Combe, W., Doktor Syntax's mærkværdige Reise-æventyr. Ovs. af H. Schou. Kbh. 1863.
* Kingsley, Ch., Hypatia eller nye Fjender i en gammel Stikkelse. Dvs. af H. C. F. Lassen. 1-2 D. Dvs. 1863.
Shakespeare's, W., Dramatiske Værker, osv. af B. Foerfom. 3. Udg. omarb. af E. Lembcke. 8-9 H. Kbh. 1863.
70. * Ingerslev, C. F., Materialier til at indøve den franske Formlære. 3. Udg. Rand. 1863.
74. Dante Alighieris guddommelige Komædie. Dvs. af Chr. R. F. Moltbech. Paradiset. Kbh. 1862.

IV. Theologi.

86. † Psarski, Kristna kyrkans tilstånd under Apostlarnes tid. Prg. Carlskrona 1862. 4.

89. * Rimbert, Ansgars Levenetsbeskrivelse, osv. af P. A. Fenger. Kbh. 1863.
90. * Martensen, H., Til Forsvar mod den saakaldte Grundtvigianisme. 2. Dpl. Kbh. 1863.
91. * Religiøse Studier. Uddrag af en Dagbog. Kbh. 1863.
97. Høfens, D. S., Lærebog i den bibelske Historie. Kbh. 1863.
99. † Beckman, J. W., Den nya Svenska Psalmboken, framställd uti Försök till Svensk Psalmbistoria. 1—5. H. Stockh. 1845—57. 4.

V. Filosofi.

103. * Baggesen's, J., philosophischer Nachlaß. Hrsg. v. E. A. R. Baggesen. 2 B. Bern 1863.

VII. Pædagogik.

105. Archiv, Pädagogisches, hrsg. v. W. Langbein. 6. Jahrg. 1864. Stettin.
106. † Alander, P. G., Den lämpligaste fördelningen af den dagliga lästiden vid elementar-läroverken. Prg. Skara 1862. 4.
- Ingerslev, C. F., Om de lærde Skolers Underviisningsplan. Et Forslag. Kbh. 1864.
- Zeitschrift f. das Gymnasialwesen, hrsg. v. W. Hollenberg, R. Jacobs, P. Rühle. 18. Jahrg. 1864. Brl.
109. † Blom, Om det franske Sprog og dets Stilling i de blandede Skoler. Prg. Tromsø 1862.
- † Listow, C., Nogle Bemærkninger om Oldnordisk som Lærefag i de lærde Skoler. Prg. Hrlsh. 1863.

- * Menge, J. C. L., Anvisning til methodisk ordnede
 Svølfser til Brug ved Udarbejdelse i Modersmaalet.
 Kbh. 1863.
- † Ruth, C. O., Några ord om undervisningen i moders-
 målet, med synnerligt afseende på våra högre ele-
 mentär-löroverk. Prg. Malmö 1862. 4.
114. † Andersson, G., Andersson, J., Mosberg, A. L.,
 Siljeström, P. A., Strömberg, Th., Reseberät-
 telser rörande skolväsendet i Danm. och Tyskland.
 Prgg. Lund, Wexjö, Westerås, Stockh. n. elemetsk.,
 Strengnäs 1862.
- † Rietz, J. E., Skånska Skolväsendets historia.
 Lund 1848.
115. † Linde, A. C. B., Meddelelser ang. Kbh's. Univ., d. polyt.
 Läroanstalt m. m. 1849—56. 7—8. 5. Det
 lærde Skolevæsen. Kbh. 1863—64.
116. Kjøbenhavns Univerfitet.
 † Brg til Kong. Fødsf. 1862 og 1863, til Reformf.
 1862. 4.
 † Forelæsningskatalog 1863, 1—2.
 † Liste over Afgangsex. og Udgangsex. 1863.
 † Liste over philosophisk Ex. 1858, 61, 62, 63.
- † Programmer til Ex. 1863 fra de lærde Skoler og
 høiere Realskoler i Aalborg, Aarhus, Frederiksborg,
 Helsingør, Herlufsholm, Horsens, Kjøbenhavn
 (Mtrpff., Brgdsk. i Kbh., Brgdsk. p. Chrh., v. We-
 stens Inst., Latin- og Realsk. i St. Kongensg.),
 Rødding, Nykjøbing, Odense, Randers, Renskjævit
 (1862), Ribe, Roeskilde, Rønne, Slagelse, Sorø,
 Viborg.
- Horsens.
 † Jørgensen, C., Fortegnelse over Horsens l. Skoles
 Bogsamling. Horsens 1863.

Lyngby Seminarium.

† Langhoff, E., Hist. Beretning om det kgl. Skolelærerseminarium i Lyngby. Kbh. 1863.

117. † Programmer til Ex. 1863 fra de lærde Skoler i Flensborg, Haderslev, Schleswig.

Haderslev.

† Thrige, S. B., Bidrag til Hadersl. l. Skoles ældre Historie. Prg. Hadersl. 1863.

118. † Programmer til Ex. 1863 fra de lærde Skoler og høiere Realskoler i Altona, Glückstadt, Kiel, Meldorf, Plön, Rendsburg, Ratzeburg.

119. † Programmer til Ex. 1862 fra de lærde Skoler og Realsf. i Christiania (Kathst., Visssens, Borger- og Realsf.), Christianssand, Drammen, Molde, Skien, Tromsø. Christiania Borger- og Realsf.

† Bernhoft, Th. C., Om Religionsunderviisningen. Prg. 1862.

Drammen.

† Fortegn. over Skolens Bogsaml. (Fortf.) Prg. 1862. Molde.

† Brinchmann, Molde Middels- og Realsf. i dens første 30 Aar. Prg. 1862.

Tromsø.

† Blom, Om Russisk som Læregjenstand for denne Skoles Realelever. Prg. 1862.

- † Programmer til Ex. 1862 fra de høiere Underviisningsanstalter i Carlskrona, Carlstad, Christianstad, Falun, Gefle, Göteborg, Helsingborg, Hernösand, Hudiksvall, Jönköping, Kalmar, Linköping, Luleå, Lund, Malmö, Norrköping, Nyköping, Skara, Stockholm (2), Strengnäs, Umeå, Upsala, Wenersborg, Westervik, Westeraås, Wexjö, Wisby, Örebro, Östersund.

VIII. Lovfyndighed.

122. Love og Anordninger m. m. f. A. 1863. Sml. og udg. af T. Algreen=Ussing. 8 D. Kbh. 1863—64.
 Rgl. Reskripter og Resolutioner m. m. f. A. 1857, sml. og udg. af T. Algreen=Ussing. Næste Række. Kbh. 1863.

IX. Politik og Statsøkonomi.

128. W., A., Skitser af Livet i et dansk Fængsel. Kbh. 1863.

X. Historie og Geographi.

133. * Thrige, S. B., Lærebog i den gamle Historie til Brug for de lærde Skoler. 2. Udg. (Thrige, S. B., og Bloch, B. A., Lærebog i Verdenshist. 1. D.) Kbh. 1863.
135. † Bang, J. P., Kong Agis den Tredie af Sparta. Prg. Rønne 1863.
139. † Ussing, J. L., Prove paa en Fremstilling af Grækernes og Romernes huuslige og private Liv. Prg. Kbh. Univ. K. F. 1863. 4.
141. † Bohstedt, De rebus capitalibus Atheniensium, quae τῶν κοινῶν nomine comprehenduntur. Prg. Rendsb. 1863. 4.
- † Frahm, H., Ueber die Bedeutung der griechischen Opfer. Prg. Kageb. 1863. 4.
- † Harries, C., Ueber Art. u. Wesen der alten Griechen. Prg. Meldorf 1863. 4.
144. Ankjær, S., Geogr.=statistisk Haandbog. 1—2. B. Kbh. 1858—63. (Slutning.)
- Löffler, E., Lærebog i den physiske Geogr. Kbh. 1864.

- Petermann, A., Mittheilungen über neue Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geographie. 1864. — Ergänz. 11—12. Gotha. 4.
- † Ägren, Sv., *Geogr. Konstruktions-beskrifning*. 1. Afd. Fysisk-geogr. Stockh. 1850. (Med 7 løse Tavler i Omslag.)
146. * Baldwin, W. C., *Sydafrikanske Rejsseminder*. Udg. af F. C. Sørensen. Kbh. 1864.
- * Barfod, Fr., *En Rejse i Dalarne*. Kbh. 1863.
- * Carstensen, W., *Japans Hovedstad og Japaneserne*. Kbh. 1863.
- * Friis, Grindringer fra et Togt med Fregatten „Sjælland“ til Brasilien og Vestindien 1860—61. Kbh. 1863.
- * Holm, J., *Korvetten Heimdals Togt til de vestindiske Farvande 1861—62*. Kbh. 1863.
- * Kornerup, J., *Stilbringer fra Spanien i 1860*. Kbh. 1863.
- * Schmidt, B., *Reise i Grækenland, Ægypten og det hellige Land*. Kbh. 1863.
147. † *Aarsberetninger fra det kgl. Gehejmearchiv*. Udg. af C. F. Wegener. 3. Bs. 3. H. Kbh. 1863. 4.
- * *Regesta diplomatica historiæ Danicæ, cura societatis regiæ scientiarum Danicæ*. Tom. post. IV (1626—48). Kbh. 1863. 4.
149. † Frederik VII, *Om Bygningsmaaden af Oldtidens Jættestuer*. 2. Udg. Kbh. 1862.
- † —, *Ueber den Bau der Riesenbetten der Vorzeit*. Kph. 1863.
- † Houggaard, D. A., *Gotfred, Underkonge i Sjælland, mod Karl d. St., romersk Keiser*. Forts. Brg. Arkh. 1863.

- Oldskrift-Selskab, Det kgl. nordiske, Aarsmøde Mai 1862.
- † Steenstrup, I. I. S., Et Blik paa Natur- og Oldforskningens Forstudier til Besvarelsen af Spørgsmaalet om Menneskeslægtens tidligste Optræden i Europa. Prg. Kbh. Univ. Ref. 1862. 4.
- Worsaae, J. J. A., Den danske Erobring af England og Normandiet. Kbh. 1863.
166. Beck, Ch., Generalmajor Olaf Ryes Tilbagetog gennem Nørrejylland 1849. 2. Opl. Kbh. 1863.
167. † Hundrup, F. C., Biogr. Efterretninger om dimitterede Disciple fra Slagelse I. St. 2. H. Prg. Koesk. 1863.
168. * Birkedal, V., En Livsførelse. 1-2. Ods. 1863-64.
- † Hammerich, M., Oehlenschlägers Ungdom. Prg. Brgdsk. p. Chrh. 1863.
169. † Statistisk Tabelværk. Nv Række 23-25. B. og 17. Bs. Indledning 2. D. — 3. Række. 1-2. B. Kbh. 1862-63. 4.
170. * Samlinger til Fyens Hist. og Topographie, udg. af Fyens Stifts liter. Selskab. 3. Bø. 1. H. Ddsf. 1864.
- * Dverstou, Th., Den danske Stueplads i dens Historie. 5. D. Kbh. 1864.
- * Udbrug af Odense Communalbestyrelses Forhandlinger i A. 1863.
- Brasch, C. H., Bemmetoftes Historie som Herregaard, Slot og Kloster. 3. D. Kbh. 1863. (Med to løse Tavler i Omflag.)
172. Lorenzen, C. C., Dannevirke og Omegn. Hadersl. 1863.

- Trap, S. P., Statistisk=topogr. Befr. af Hertugd. Slesvig. 4—6. H. Afbildn. 2—5. H. Kbh. 1863.
176. * Daae, L., Af Geheimeraad Joh. v. Bülow's Pa-
pirer. Christn. 1864.
178. Fryxell, A., Berättelser ur svenska historien. 32. D.
Stockh. 1863.
- † Handlingar till Sverges Reformations- och Kyrkohi-
storia under Konung Gustaf I. 1—2. B. 1841—45.
179. † Falkman, L. B., Upplysningar om kronans, kyr-
kornas och presterskapets inkomster af andeligt
gods uti Skåne, Halland och Blekinge från äldre
tider till år 1660. 1—2. D. Lund 1848.
- † Rathsman, C. N., Underdånigt betänkande jemte
tabeller ang. jemförelse emellem svenska folkets
skatter samt stats- och riksgälds-verkens ugifter
1809—10 och 1850. Stockh. 1855. 1 H. i 4,
1 i Fol.
- Sturzen-Becker, Over Sundet. Smaa Bidrag til nær-
mere Bekjendtskab med Sverrigs Historie, Naturfor-
hold og Cultur. I—II. Kbh. 1863.
185. † Chemnitz, B. Ph., Geschichte des Suedischen Feld-
zugs in Deutschland. 3. Ths. 1 Buch; 4 Ths.
1—6. Buch, Stockh. 1855—59. Fol.
200. * Thiers, Napoleons Opbold paa St. Helena. Overs.
af H. Schou. Kbh. 1863.
217. * Paveis's, G., Biografi og Dagbog, udg. i Ud-
drag af G. P. Riis. Bergen 1864.
225. † Hildebrand, B. E., Minnespenningar öfver enskilda
Svenska män och qvinnor. Stockh. 1860.
- , Anglosachsiska mynt i Svenska kgl. myntkabi-
nettet, funna i Sveriges jord. (Svenska kongl.
Myntkabinettet. I). Stockh. 1846. 4.

- † Tornberg, C. J., Numi Cufici regii numophylacii Holmensis, in terra Sueciae reperti. (Kongl. Svenska myntkabinettet. II). Ups. 1848. 4.
227. † Tidsskrift, Historisk. 3. R. Udg. af d. dsk. hist. Forening. Red. af N. L. Westergaard. 3. Bs. 1. H. Kbh. 1862.

XI. Mathematif.

229. Cantor, M., Mathematische Beiträge zum Kulturleben der Völker. Halle 1863.
230. Tidsskrift, Mathematisk, udg. af C. Tychsen. 6. Aarg. 1864. Kbh.
Zeitschrift f. Math. u. Physik, hrsg. v. O. Schlömilch, E. Kahl u. M. Cantor. 9. Jahrg. 1864. Lpz.
231. † Schow, K. H., Om Divisionsrest, Primal, st. f. Maal og m. f. Mangefold. Prg. Slagelse 1863.
236. † Grünfeld, S. P. S., Elementarcursus der Geometrie. Prg. Schleswig 1863.
237. * Petersen, Jul., Den plane Trigonometri og de sphæriske Grundformler. Kbh. 1863.
242. Aus der Natur. 24—25. B. (Neue Folge 12—13. B.) Lpz. 1863.
Tidsskrift f. popul. Fremstillinger af Naturvidenskabene, udg. af C. Fogh og Chr. Lütken. 3 R. 1. B. Kbh. 1864.
Die Fortschritte der Physik in J. 1861, dargest. v. d. physik. Gesellschaft zu Brl. XVII. Jahrg. Brl. 1863.
243. Tidsskrift for Physik og Chemi. Udg. af A. Thomsen og J. Thomsen. 3. Aarg. 1864. Kbh.

250. † Dorum, P. G. O., Projektion af geographiske Karter. Prg. Molde 1862.
 † Gauss, C. F., u. Schumacher, H. C., Briefwechsel. Hrsg. v. C. A. F. Peters. 4. B. Altona 1862.
251. † Hammargrén, T., Om temperaturen i jordens inre. Prg. Carlstad 1862. 4.
252. Tidsskrift, Naturhistorisk, stiftet af H. Krøyer, udg. af I. C. Schjødte. 3 R. 1 Bs. 3. H. Kbh. 1863.
254. † Ruphaldt, Die Flora von Plön. Prg. Plön 1863.
 Schnitzlein, A., Iconographia familiarum naturalium regni vegetabilis. 12-16. H. Bonn 1859-63. 4.
 Vaupell, Chr., De danske Skove. Kbh. 1863.
255. † Jødderfen, A., Til Bløddyrfaunaen omkring Viborg. Prg. Viborg 1863.
 † Meinert, Fr., Anatomia forficularum. 1. Kbh. 1863.
256. † Schmidt, F. Th., Det follikulære Kjertelvæv i Munderhulens og Svælgets Slimhinde. Kbh. 1862.
257. † Bang, O., Koldt Vand. To Forelæsninger. Kbh. 1863.
 † Gædeken, C. G., Blodoresvulsten. Kbh. 1862.
 † Lehmann, J. Chr., Nogle Bidrag til Oplysning om Perinephritis. Kbh. 1862.
 † Poulsen, J. P., Iagttagelser ang. Hjerneapoplexiens pathologiske Anatomi og Genese. Kbh. 1863.

XIV. Landfort, Kobbere m. m.

265. Danske Mindesmærker, udg. af en Forening. 3. og 5. H. Kbh. 1863-64. Fol.
-

De offentlige Examiner

i

Odense Cathedralsskole for Aaret 1864

foretages i følgende Orden:

A. Afgangsexamen.

Torsdag	den	23	Juni	Nl. 8.	VI Cl. Franff.
Fredag	"	24	—	8.	V Realcl. A. Geographie.
—	"	"	—	10.	V Realcl. A. Franff.
—	"	"	—	3.	V Realcl. A. Tydsf.
—	"	"	—	5.	V Realcl. A. Engelsf.
Tirsdag	"	28	—	4.	V Realcl. A. Mathematik.
Torsdag	"	30	—	10.	V Realcl. A. Historie.
Fredag	"	1	Juli	Nl. 8.	VII Cl. A. Græff.
—	"	"	—	"	VI Cl. Naturhistorie.
—	"	"	—	3.	VII Cl. A. Religion.
Lørdag	"	2	—	8.	VII Cl. A. Historie.
—	"	"	—	11.	VII Cl. A. Hebraïff.
—	"	"	—	3.	VI Cl. Tydsf.
Mandag	"	4	—	8.	VII Cl. A. Latin.
—	"	"	—	3.	VI Cl. Geographie.
Tirsdag	"	5	—	8.	V Realcl. A. Naturhistorie.
Lørdag	"	9	—	3.	V Realcl. A. Naturlære.
Onsdag	"	13	—	8.	VII Cl. A. Arithmetik.
Torsdag	"	14	—	8.	VII Cl. A. Geometrie.
Lørdag	"	16	—	8.	VII Cl. A. Naturlære.

B. Skolens Hovedexamen.

Onsdag den 8de Juni.

- 8—11. VII Cl. B. Version.
- 8—11. V Realcl. B. Dansk Stil I.
- 3—6. VII Cl. B. Geometrisk Opgave.
- 3—6. V Realcl. B. Regning.

Torsdag den 9de Juni.

- 8—11. VII Cl. B. Dansk Stil.
- 8—11. V Realcl. B. Geometrisk Opgave.
- 3—6. VII Cl. B. Latinsk Stil.
- 3—6. V Realcl. B. Tydsf. Stil.

Fredag den 10de Juni.

- 8—11. VII Cl. B. Arithmetisk Opgave.
 8—11. V Realcl. B. Dansk Stiil.
 3—6. V Realcl. B. Arithmetisk Opgave.

Lørdag den 11te Juni.

- 3—6. V Realcl. B. Engelsk Stiil.

Torsdag den 16de Juni.

- 3—6. VI og V st. Cl. Latinsk Stiil.

Lørdag den 18de Juni.

- 9—12. VI Cl. Dansk Stiil.

Torsdag den 23 Juni.

- 3—5. V stud. Cl. Fransk.

Torsdag den 7de Juli.

- 3—6. V Realcl. B. Historie og Geographie.
 3—6. IV st. Cl. Græsk.
 3—6. III st. Cl. Tydsk.
 4—6. II Cl. AB. Regning.

Fredag den 8de Juli.

- 8—11. V st., IV st., IV. K. og III K. Dansk Stiil.
 8—10. II Cl. AB. Dansk Stiil.
 10—12. I Cl. Dansk Stiil.
 3—6. V st. og IV st. Cl. Tydsk Stiil.
 3—6. IV Realcl. Engelsk Stiil.
 3—6. III Realcl. Mathematik.
 3—6. II Cl. B Tydsk.

Lørdag den 9de Juli.

- 8—11. IV st. Cl. Latinsk Stiil.
 8—11. IV Realcl. Tydsk Stiil.
 8—11. III st. Cl. Dansk Stiil.
 8—11. II Cl. A. Historie og Geographie.
 11—1. I Cl. Regning.
 3—5. V st. Cl. Religion.
 3—6. V Realcl. B Naturhistorie.
 3—6. III Realcl. Tydsk.

Mandag den 11te Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Latin.
 8—12. IV st. Cl. Geometrie.
 8—11. IV Realcl. Historie og Geographie.

- 8—11. II Cl. A Tydsk.
 3—6. III stud. Cl. Latin.
 3—6. II Cl. B. Historie og Geographie.
 3—6. I Cl. Naturhistorie.
 4—6. IV og III Realcl. Regning.

Tirsdag den 12te Juli.

- 8—11. VII Cl. B Religion.
 8—11. V Realcl. B. Fransk.
 8—12. IV st. Cl. Arithmetik.
 8—11. IV Realcl. Naturhistorie.
 3—5. V st. Cl. Tydsk.
 3—6. III st. Cl. Historie og Geographie.
 3—6. III Realcl. Engelsk.

Onsdag den 13de Juli.

- 8—10. V st. Cl. Historie og Geographie.
 8—11. IV st. Cl. Tydsk.
 8—12. IV og III Realcl. Religion.
 3—4. VII Cl. B. Hebraisk.
 3—6. II Cl. A. Dansk.
 3—6. I Cl. Historie.
 4—6. II Cl. B. Naturhistorie.

Torsdag den 14de Juli.

- 8—11. VI Cl. Latin.
 8—10. V st. Cl. Græsk.
 8—11. III st. Cl. Naturhistorie.
 3—6. IV st. Cl. Geographie.
 3—5. IV Realcl. Tydsk.
 3—6. II Cl. A. Naturhistorie.
 4—6. V Realcl. B. Naturlære.

Lørdag den 16de Juli.

- 8—11. VI Cl. Græsk.
 8—10. V st. Cl. Latin.
 8—12. IV st. Cl. Religion.
 8—11. I Cl. Tydsk.
 3—6. VII Cl. B. Historie.
 3—6. V Realcl. B. Mathematisk.
 3—5. IV Realcl. Fransk.

Mandag den 18de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Naturlære.
 8—11. VI Cl. Historie.
 8—10. V Realcl. B. Tydsk.

- 8—11. IV st. Cl. Latin.
 3—6. III Realcl. Naturhistorie.
 3—6. II Cl. B. Danff.
 3—6. I Cl. Religion.
 4—6. V st. Cl. Mathematik.

Tirsdag den 19de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Arithmetik.
 8—11. III Realcl. Franff.
 8—12. II Cl. AB. Franff.
 3—6. VI Cl. Religion.
 3—6. IV stud. Cl. Historie.
 4—6. III stud. Cl. Arithmetik.

Onsdag den 20de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Geometrie.
 8—10. V st. Cl. Naturhistorie.
 8—12. V og IV Realcl. Engelff.
 8—12. II Cl. AB. Religion.
 3—6. IV Realcl. Mathematik.
 3—6. III Realcl. Historie og Geographie.
 3—6. I Cl. Danff.

Torsdag den 21de Juli.

- 8—11. VII Cl. B. Græff.
 8—12. VI Cl. Mathematik.
 8—11. IV st. Cl. Naturhistorie.
 8—11. III st. Cl. Religion.
 8—11. I Cl. Geographie.

Onsdagen den 6te Juli Kl. 8 foretages Indlemmel-
 sesprøven med dem, som ere anmeldte til Optagelse i Skolen.

Fredagen den 22de Juli Kl. 10. Translocation og
 Bekjendtgjørelse af Afgangsexamens Udfald.

Disciplenes Fædre og Foresatte samt andre
 Skolens og Videnskabernes Belyndere indbydes
 herved til at bære disse Examinere med deres Nær-
 værelse.

Heurichsen.

